

# ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΙΟΤΟΛ ΣΥΟΤΑΦΗΚΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

# ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΓΑΓΟΡΑΣ)



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1972

Μεταξὺ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἰσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἔπειτα ἐδημοσίεον ἐπεξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτοὺς. Πολλάκις ὁμοῦ δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἄλλων (παραινετικοὶ καὶ δικανικοὶ) ἢ ὡς ρητορικὰ γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίεον πρὸς ἀνάγκωσιν.

## Β'. Περὶ Ἰσοκράτους.

**Βίος τοῦ Ἰσοκράτους.** Ὁ Ἰσοκράτης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π.Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον καὶ Ἡδυτῶ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὐποροὶ καὶ εἰχον ἐργοστάσιον αὐλοποιίας. Ὡς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱὸν των ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῇ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἔγινε μαθητῆς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἔπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὁποῦο ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἰσοκράτη.

Ἡλικιωθεὶς ἔγινε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτεῶν, τὰ ὅποια ἐπεθύμει πολὺ ἀλλὰ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἠμπόδιζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο ὡς λογογράφος δέ, θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ **ρητοροδιδάσκαλος**. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἔδρυσε ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π.Χ.), ἔνθα εἶχεν ἑννέα μαθητάς. Βραδύτερον δὲ ἔδρυσε τοιαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἄριστοι τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἄνδρες, ἱστορικοί, ρήτορες, πολιτικοὶ καὶ στρατηγοί. Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπὲρ τοὺς 100 νέοι ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρων δὲ ὡς δίδακτρα ἕκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3 - 4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore II, 24) λέγει: «ἐκ τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἰσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ ἵππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἄνδρες».

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἰππίου, τὴν Πλαθάνην.



ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν της, τὸν Ἀφαρέα.

Ὡς **ἄνθρωπος** ἦτο δίκαιος, εὐλικρινὴς καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτο ἄξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποιοίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὄλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπεινώσιν τῆς πόλεως του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, ἐζήτησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφήν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π.Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν. Ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρήν ὡς σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς χάριτος.

Ὁ Ἰσοκράτης ὡς **παιδαγωγὸς** ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἠθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἄγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἢ ὁποία κατ' αὐτὸν ἐγκείται εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπήτει **εὐβουλίαν** (ἦτοι φρόνησιν) καὶ **σωφροσύνην**, ἀνευ τῆς ὁποίας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλεια· ἔπειτα **φιλεργίαν** καὶ **ἐπιμέλειαν**, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις εἶναι ἀπιστεῦτως μεγάλη· καὶ ὁ εὐφρέστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελὴς καὶ φίλεργος, διότι ἄλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι δυστυχῆς. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπία**, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ ἴδιος διδάσκει (Εὐαχ. 42): «οἱ ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». Ὁ Ἰσοκράτης ὡσαύτως ἤθελε τὸν συνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως «ἐμπειρία», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέθι καὶ φιλοσοφία· αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδόν σοι δείξει, ἡ δὲ ἐμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἤθελε μόνον ὡς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς ὀρθὴν καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Ἡρακλείτου: «*πολυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει*».

Φέρων πάντοτε τὸν ἑαυτὸν του ὡς παράδειγμα ἐδίδασκεν ὅτι ἕκαστος δέον νὰ σπουδάξῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἰκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται **προσωπικότητες**. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωνῆς ἰκανῆς καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφείν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἃ διανοηθεῖν». Ἔτσι ἔγινε μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ παιδαγωγική του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλίες του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν του διδασκαλίαν ὁ Ἴσοκράτης παρουσιάζεται ὡς ἀνταγωνιστὴς τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

Ὡς **φιλόσοφος**—καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα—δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν πρακτικῶν ἠθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἔξοχα ἠθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

Ὁ **Ἴσοκράτης ὡς πολιτικός**. Ὁ Ἴσοκράτης παρακολουθῶν μὲ μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀντιζηλίας τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβούμενος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδουλώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλασε τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες, τὸ ὅποιον συνοψίζεται εἰς τὰ ἑξῆς : 1 ) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἰσχυρὸν ἐλληνικὸν κράτος· 2 ) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινῶν ἔχθρου, τῶν Περσῶν· 3 ) κατάληψις καὶ ἐξελληνίσις τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τῆς διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἐκεῖ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων· καὶ 4 ) ἐκμετάλλουσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλῃς καὶ πλουσίας ἐκείνης χώρας.

Ὁ Ἴσοκράτης δὲν διενεόθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος ὁ τὸν 5' π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, ὁ ἔξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενεόθη καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα ὁ μέγας Περικλῆς τὸν 4' αἰῶνα, συνεχιστὴς τῆς πανελληνίου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολιτειακὴ ὁμῶς κατὰστάσις τοῦ 4' καὶ 5' αἰῶνος ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυνατότης πραγματοποιήσεως ἐνὸς τόσοσιν μεγάλου σχεδίου.

Ὁ 4' αἰὼν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τοῦ ἐθνικωτάτου ρήτορος Ἴσοκράτους. Ἡ ἔνωσις

των Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἠθικὸν καὶ ἔθνικὸν αἴτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτῳσιν τόσοσιν εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὅσων καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς **πολιτείας** ὡς ἐνότῃτος. Τὰ ἄτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσίν των μὲ τὴν ὁλότητα τῆς **πόλεως**. Ἀφ' ἐτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἄνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρίς εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν των, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πατρίς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ἑλληνικὸν κόσμον. Ἔτσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἴτημα τῆς δημιουργίας μεγαλυτέρας πολιτικῆς ἐνότῃτος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἔθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς **πανελληνίου ιδέας**, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ Ἰσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὕτη τὰς πλείστας τοῦλάχιστον ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελληνίως κοινοπολιτεία, ἐν ἰσχυρὸν κράτος ἑλληνικόν.

Ἄλλὰ τὸν ἀπογοητεύει ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνθρώπωσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἵνα αὕτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ιδεώδους.

Ἀφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφὴν τοῦ ρήτορος ἔδωσαν ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζί μὲ τὸν μαθητὴν του, τὸν ἱκανώτατον στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσων δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ἰδανικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσκέφθη, ὅτι ἕνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πανελλήνας κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ θαυμασμὸς του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἡρακλίδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἡγέτης ἐκλεκτός, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἰσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσοσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἦσαν μὲν τόσοσιν πολιτισμένοι, ὅσων οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ὅμως ἀγνή ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀξία νὰ μετᾶσχη τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. "Όλα αυτά ήταν χαρακτηριστικά ικανά, διὰ νὰ διεκδικῆ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξύ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὠρθώθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μετὰ τὸν φλογερὸν ῥήτορά τῆς Δημοσθένην. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάζοντες τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμίνα δὲν ἤθελον νὰ εἶναι ἄλλος ἡγέτης καὶ νὰ τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις τῶν, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ἰσχυρὰ κράτη ἔμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἰσοκράτης μετὰ ἀγωνίαν γράφει καὶ εὐχεται ἢ εἰρήνην, ἢ Φιλοκράτειος κληθεῖσα, τὴν ὁποίαν ἐκλείσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι στερεά, νὰ γίνῃ συμμαχία διαρκῆς ἀπαρχὴ τῆς πανελληνίου ἐνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἄξιον ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους βλέπει τοὺς ἰσχυροὺς συντελεστὰς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἰσοτομίᾳ τὰ δύο κράτη, ἢ καταπλήσσουσα δραστηριότης τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῆ πρὸς κατανίκην τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

"Ἦθελεν ὁ Ἰσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπεινῶσιν τῆς πόλεως του, τὴν ὁποίαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπα. Ὁ σκοπὸς του πληροῦται· τὸ πολιτικόν του ἰδεῶδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. Ὁ Ἰσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλύτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

**Ὁ Ἰσοκράτης ὡς ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφεύς.** Ὁ Ἰσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διὰ γυμνασμάτων· ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ συμπεριστα εὐρέπεια ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὄχι ὡς ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ὡς οἱ ἄλλοι ῥήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς του ὄχι μόνον ἰκανοὺς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἔθνη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ἠδουκίμησεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε πάντες ἀναγνωρίζουν αὐτόν ὡς τὸν μέγιστον **ρητοροδιδάσκαλον**.

Ὁ Ἴσοκράτης ἔγραψεν ὑπὲρ τοὺς ἐξήχοντα λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σφύζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοὶ ἢ πρὸς ἄσκησιν γεγραμμένοι· ἐπίσης σφύζονται ἑννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὁ Ἴσοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐνταῦθα ἐρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν ταῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ Ἴσοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἶναι ὁ Πανηγυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Παναθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.



ΜΕΡΟΣ Α΄  
ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Κύρια  
ΜΕΛΕΤΗ



## I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἶδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τὸν Δημόνικον, νεαρὸν υἱὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου του Ἰππονίκου. Ἀπευθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ ὁδηγίαις περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ζῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχουν αὐταὶ γενικὸν χαρακτήρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Δημόνικου, εἶναι πολὺ ὠφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἄριστα ὑποδείξεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκου τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκουν, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τινα πόλιν τῆς Κύπρου.

( α' ) Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρή- 1  
σομεν τὰς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων δι-  
ανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλ-  
λήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τι-  
μῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν  
φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπου-  
δαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξάλειψεν· ἡγούμενος οὖν 2  
πρέπει τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους  
τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλ-  
κά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς  
εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππονίκον συνηθείας· πρέπει  
γὰρ τοὺς παῖδας ὡσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς  
πατρικῆς κληρονομεῖν. ( β' ) Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλ- 3  
λαμβάνουσιν καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ  
μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχει-  
ρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας  
ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προ- 4  
τρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἦθθ σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελούσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὐρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὀμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σε-
- 6 μνότερον οὐδὲ βεβαιώτερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαρθείας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ βραθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· βρώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχον-
- 7 τας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερά θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
- 8 ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστίν ἐκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτου εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιεῖσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.
- 9 (Υ') Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ βραθυμῶν διετέ-

λεσε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητός, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν 10 σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἠγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρίαν πολλῶν κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς 11 Ἰππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηρόχασμεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὥσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἠγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰσχροὺς γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάξουσιν τὰ κατὰ τῶν ζῴων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἠγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστάς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλλος γενήσεται τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐ δυνατὸν διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὐξέσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγὼ σοὶ πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδεύμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαι.

( δ' ) Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- 13 νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄρκιοις ἐμμένειν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν καὶ τοῖς ὄρκιοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, 14

- οἷους ἂν εὐξαίω περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.  
 "Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν βίωμην  
 ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις, εἰ λήγῃσι  
 τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε  
 μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ  
 15 δὲ μανικόν. "Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι  
 καλόν. "Ἐθίζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννου· δι' ἐ-  
 κεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.  
 Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιο-  
 σύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπανσι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ  
 16 τῶν νεωτέρων ἦθος. Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἐλπίζε  
 λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς  
 μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου,  
 τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρ-  
 17 ψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον.  
 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν  
 μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. "Ἄ-  
 παντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα  
 κρύψῃς, ὕστερον ὀφθῆσει. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαί-  
 νοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτι-  
 18 μώης. Ἐὰν ἦς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. "Ἄ μὲν ἐπίστασαι,  
 ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσ-  
 λάμβανε ταῖς ἐπιστήμαϊς· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα  
 χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν  
 φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν  
 τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς  
 19 εὐρημένα συμβήσεται σοι βραδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκου-  
 σμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ  
 ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σο-  
 φία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακρὰν  
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελιο-

μένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίνου φιλοπροσήγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσει, τοῖς δὲ φίλος γενήσει. Τὰς ἐντεῦξαις μὴ ποιῶν πυκνάς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακράς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουσίαις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς ἑαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσεως, ἐν δὲ τοῖς τερπινοῖς, ἐὰν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς 22 τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσθήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεῦειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κάκεινοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὁρκὸν ἐπακτὸν προσδέ- 23 χου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχροῦς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασφύζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

- 24 Μηδένα φίλον ποιουῖ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σέ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μῆτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μῆτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι
- 25 προσποιῇ. Περὶ τῶν ζήτῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἕκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ-
- 26 τος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὅμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιαῖς καὶ τῶν φίλων ἠττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον-
- 27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μὴδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλόκαλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περιέργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μὲν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις
- 28 ἵππον κτήσαιτο καλὸν κακῶς ἵππευεῖν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαβεῖν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἔ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσσει δύνασθαι καὶ τοῦ φίλω σπουδαίω δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτηι δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης· 29 κοινή γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίω χάρις ὀφειλομένη. Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν οἱ τε κακοὶ τοὺς ὠφελούντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶν- 30 τας· ἀμφοτέροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχη τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἔξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθασομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσῃαν, τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον ἅπαντες ἠδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὧν μηδὲ 31 δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνομος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιάζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοι μὲν αὐτοῖς εἰκων, πεπυμένους δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδαίων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὧν, βαρὺ γὰρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γὰρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ 32 τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δὲ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρός, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπ' οἴνου διαφθαρῇ, ταῦτά πάσχει τοῖς ἄρμυσι τοῖς τοὺς ἠνιόχους ἀποβαλοῦσιν, ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνοῦντων ἢ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἄθανάτα μὲν φρόνει τῷ μεγάλῳ ψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μειζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδωσαν. Οὐς ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαρχελθῶντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιῶν τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι, βούλη δὲ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 Ὅταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλης τινὲ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἑαυτοῦ διψήσῃ· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευέσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς
- 36 ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἔθνη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοίαν βεβαιοτέρην ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν
- 37 βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκείνος ἀμάρτη,



σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλ-  
λάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρη-  
μάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῶ  
πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγρόρει· δόξεις γὰρ καὶ  
αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βου-  
θῆς. Παρασκευάζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου 38  
δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι'  
ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν  
ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσοῦτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημά-  
των, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι  
δόξαν παρασκευάζει, κάκεινων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι,  
τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου 39  
τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαιόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς με-  
τὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μη-  
δὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερ-  
έχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ 40  
τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς  
ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τῷ σώματι μὲν εἶναι  
φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνη  
τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι 41  
ἂν μέλλῃς ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ  
γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν,  
ἢ περὶ ὧν οἴσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἶπεῖν· ἐν τού-  
τοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις  
ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ 42  
οὔτ' εὐτυχῶν ἔσει περιχαρῆς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε  
μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ  
τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἐτέ-  
ροις ὧν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις  
ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλ- 43  
λον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῆ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχροῦς φήμης· τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἢ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμεν.

44 (Ε΄) Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλά τῶν εἰρημένων οὐ πρόπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν ῥαδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὐνοίας συμβουλευόντα χαλεπῶς εὐρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἐτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὡσπερ ἐκ ταμιείου προσφέρης, φήθηγν δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἔγω σοι συμβουλεύειν.

45 Πολλὴν δ' ἂν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν ὡσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νοθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναντίον τούτων ἐγνωκέαι, τεκμηρίω χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ

46 τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥαθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθὺς αἰ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν αἰετὰς τέρψεις εἰλικριν-

47 νεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κάκει μὲν πρότερον ἡσθόντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύ-

ομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιούμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν. (ς') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς 48 μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποιήνται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῶ λόγῳ μόνον ψευδο- 49 μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ ποῦ γε τοὺς τῶ βίῳ παντὶ ἐλαττομένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς 50 τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλώσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παρ- 51 δείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μακθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν 52 ὀρώμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρωσ ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

## II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

*Εἰσαγωγή.* Ὅπως ὁ πρὸς Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὕτω καὶ ὁ πρὸς Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἄνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἄρχῃ, εἶναι χρήσιμος διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Πρὸς τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν ὁ Ἰσοκράτης δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας)· καὶ ὁ μὲν ἐπιγραφόμενος Νικοκλῆς εἶναι συμβουλευτικός πρὸς τοὺς Σαλαμίνιους, ἵνα ὑπακούουν εἰς τὸν βασιλέα των, ὁ δὲ Εὐαγόρας εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρὸς τοῦ Εὐαγόρου.

- 1 (α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὧ Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἄγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἄλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν
- 2 ὁμολογούντων καπηλεύειν· ἠγησάμην δ' ἂν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεάν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοί τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθεῖην ὀρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικῶις. Τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐστὶ πολλὰ τὰ παιδεύοντα, μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν ἄλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἐκάστην βουλευέσθαι
- 3 τὴν ἡμέραν. Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπληῆξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν καταλελοιπάσιν· ὥστ'
- 4 ἐξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίγνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὐς ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνούθετοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. Καὶ γὰρ τοὶ κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννεύοντων· ὅταν μὲν γὰρ <sup>5</sup> ἀποβλέψουσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλούτους καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας· ἐπειδὴν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες ὁρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἤκιστα χρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφοτέρα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὅπως οὖν ζῆν ἠγχοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ <sup>6</sup> τῆς ταραχῆς αἰτίον ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἑκάστην μὲν οὖν τὴν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἂν τις μάλιστα δύναίτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν αἰεὶ παρόντων ἔργων ἐστὶ συμβουλευεῖν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρῆν στοχάζεσθαι καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέ- <sup>7</sup> σεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειχθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν·

8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὠφελούσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὀνήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πραότερας ποιήσειεν.

9 (Υ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν· ἂν γὰρ ἐν κεφαλαίαις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογῆσαι προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστυχοῦσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάττειν καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γὰρ ἄλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην τούτων ἕνεκα  
10 πρακτέον ἐστί. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ βραθυμεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακρίσονται τῶν ἄλλων· δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας τὰς βασιλείας  
11 ἔξουσιν, οἷας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. "Ὡστ' οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν ὡς τοῖς βασιλεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις οὐδ' ἐν μέρος τιθέασιν τούτων τῶν ἄθλων, περὶ ὧν ὑμεῖς καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

(Δ') Ὡν ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως, ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς  
12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίγνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν· μηδὲ καταγνώσ τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὐρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς

ἀρετὴν ὠφελήσασιν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδείσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν, 13 οὕτω διάχεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνη, μεταπέμψου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκίμουτων μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατῆς γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς, καὶ παρασκευάζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτῆν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστῆν. Διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσονται. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν 14 ἡγήσαιο τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐρρωμενεστερώς τὴν τῶν ἄλλων ἀνοιαν ἀτιμάσης, τοσοῦτῳ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ δianoian ἀσκήσεις.

(ε') Ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι 15 τῶν δεόντων ποιῆσειν, πρὸς δὲ τούτοις φιλόπρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γὰρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἂν μή τις χαίρη τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω 16 σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιῶν κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὐταὶ πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγῆσεις, ἂν μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἕξ μὲθ' ὑβριζόμενον περιορᾶς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν.

(ς') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει 17 καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

- λοις ὀρθῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τοῦτοις οὔτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιουσί· ταῦτα γὰρ
- 18 ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιῶν περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδ' ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' αἰεὶ ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν γίνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό-
- 19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οἶκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῶον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἵν' εὐδοκιμῆς ἅμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδ' ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ' ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.
- 20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιεῖ μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἡγοῦ δὲ θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἂν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιοτάτον σαυτὸν παρέχῃς· μᾶλλον γὰρ ἐλπίς τοὺς τοιούτους ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας πράξῃεν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (Ζ')
- Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκαιοτάτους, ταῖς δ' ἀληθείαις αὐταῖς
- 21 τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὐνοϊαν· καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σφῆξιν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἂν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἰκῶν τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ



τῶν σὼν ἀναλίσκειν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω 22 φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. Ἄπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν παρέχε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ παιοῦ τῶν ἀφικνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιούοντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς 23 πολλοὺς φόβους ἐξαιρεῖ τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικούντας· ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾖ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρῶτος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανουμένων.

Ἄρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρα 24 κολάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἄμεινον αὐτῶν σὲ βουλευέσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἴσθι ταῖς ἐπιστήμας καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηρικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμιλεῖ τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιώσεις. Φιλόνικει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ 25 ὧν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἢ γοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονος νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἳοί τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς 26 μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρουσίᾳ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἔαν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων καὶ κακίας ἄρξης, ἀλλ' ἂν τοιοῦτος ὢν, οἷον χρεῖ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.

- 27 (η΄) Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιῶ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάσαντες ὁμοίον σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς
- 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράττῃσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅτι ἀνλέγῃς ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα, περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῆς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ'εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς τε λέγοντας, ὁποῖοί τινές εἰσι, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγῃσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷσπερ τοὺς ἔξαμαρτάνοντας.
- 29 Ἄρχε σαυτοῦ μηδὲν ἤττον ἢ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦθ' ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἂν μηδεμιᾶ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῆ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτὸς τ' ἐπιδώσεις καὶ
- 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ΄) Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλον σου τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάνθανε μὲν, ἦν ἐπὶ τῷ σοὶ συμβῆ τῶν φάσεων χαίρειν, ἐνδείκνυσσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν
- 31 ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γινώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ἕλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἂν τοὺς ἀρχομένους ὄρας εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιῶ δόξαν καλὴν ἢ <sup>32</sup> πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γὰρ θνητός, ἡ δ' ἀθάνατος, καὶ δόξη μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ οἶόν τ' ἀλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρὴ τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἔν' οἱ μὲν ὀρώντες διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζουσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βώμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχουσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους αἰεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ <sup>33</sup> τὰς πράξεις, ἔν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κράτιστον μὲν γὰρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζειν· αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς ἐνεῖσιν. (ι') Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν <sup>34</sup> γὰρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει. Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ τῶν προσταγμάτων· εὐρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστεῖους εἶναι ταπεινοὺς φαινόμενους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέρω προσοῦσαν διαφεύγειν. Ὅτι ἂν <sup>35</sup> ἀκριβῶσαι βουλευθῆς, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρία μέτιθι καὶ φιλοσοφία· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδοὺς σοι δείξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα καὶ τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἂν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

- 36 ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλευέσει. Δεινὸν ἤγρου τῶν μὲν ιδιωτῶν τινὰς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν.
- 37 Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῶ καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν· ἦν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἰροῦ τεθῆναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχροῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μὴδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (1α') Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅπασαν ἅμα διαλυθεῖσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς
- 38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἂν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει." Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. "Ἄ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἂν συμβουλευέσῃς, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν
- 39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζῆτει βελτίῳ τούτων. Σοφοῦς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μὴδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν
- 40 ἐπισταμένους. (1β') Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἐστίν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις. Οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντας ἐοράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρῆ
- 41 τούτοις [ τῶν ἐπιτηδευμάτων ] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

οὔτε παράδοξον οὔτ' ἄπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδέν ἐξεστὶν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠγγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοαῖς ἀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κάκεινόν μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλευόντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἠδιστα γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὑπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσαιο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποιήσιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοαῖς μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. Ἐπι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύτας διαθεοῖεν· ἠδὲ γὰρ ἂν κομφοδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὔτω τεχνικῶς πεπονημένων ἀκούσειαν. (1γ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν λέγοντα διατρίβειν· ὅπως γὰρ εἰ θέλομεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδεύμάτων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιῶντας· ὥστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν; οἱ πρὸς τοῖς εἰρημένους φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἠγνοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὔτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέτερον αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἄλλοτρίων

διαλεγόμενοι, βούλονται δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περί τινος τῶν ἀναγκάων· εὖροι δ' ἂν τις αὐτούς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορούμενους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλομένους ἀλλ' εὐχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἅπάντων ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους· ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώτους εὐρόντας τραγωδίαν ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησεν, ὥστε μὴ μόνον ἀκουστοὺς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκρωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλευεῖν ἀφεκτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἷς ὀρῶσι τοὺς ὄχλους μάλιστα χαίροντας.

50 (ιδ') Ταῦτα δὲ διήλθον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἓνα τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς κρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες καὶ φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἐκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλευέσθαι δυνάμενον. Χρή τοίνυν ἀφέμενον τῶν 52  
 ἀμφισβητούμενων ἐπὶ τοῦ συναμολογουμένου λαμβάνειν αὐ-  
 τῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν  
 συμβουλευόντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων  
 λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γιγνώσκοντας τῶν δεόντων  
 ἀποδοκίμαζε· δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὄν αὐτὸς χρήσιμος οὐδ'  
 ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσῃ· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- 53  
 ναμένους ὄραν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θε-  
 ράπτει, γιγνώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατος καὶ  
 τυραννικώτατος ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἡγοῦ δὲ τού-  
 τος μεγίστην σοὶ ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διά-  
 νοιαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὠφελῆσαι δυνήθῳσιν.

(Ιε') Ἐγὼ μὲν οὖν ἂν τε γιγνώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε 54  
 τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους,  
 ὕπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένους ἄγειν σοὶ δωρεάς,  
 ἀς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν δίδόντων ἢ  
 παρὰ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς ἂν σφόδρα χρῆ  
 καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπησιν οὐ κατατρίψῃς, ἀλλὰ μεί-  
 ζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσῃς.

### III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Εἰσαγωγὴ. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους (§§ 8 καὶ 11) ὡς ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξέμνησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρός διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὑπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π.Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀοχὴν κατεῖχε τότε ἄραξ τις ἐλθὼν ἐκ Φοινίκης. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἤλθεν εἰς ἡλικίαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Ἀμέσως τότε ἐφρόντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἢ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἢ ναυτιλία ἐνεργώθησαν, ἡ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν ἐκκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τίσον δὲ ἰσχυρὸς ἔγινεν, ὥστε τὸ 396 π.Χ., ἐπομφελοῦμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ ὅλην τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος του. Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου ὄχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φοινίκης ὑπήκουον εἰς αὐτόν.

Ἀλλὰ ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος ὑπήγετο εἰς τὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν (387 π.Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὁμως δὲν ἀναγνωρίζει αὐτὴν διὰ τοῦτο ἐξεργάγη πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐπολιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμίνα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὁρόντα καὶ Τιριβάζου. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰσηνεύσῃ ὡς ἴσος μὲ τὸν μέγαν βασιλεῖα, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τοὺς Πέρσας αἰσχρὰ αὕτη συνθήκη ἔγινε τὸ 385 π.Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὸ 375 π.Χ., ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Νικοκλῆς, ὁ ἐποῖος ἐπιθυμῶν νὰ τιμῆσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικήδειον τοῦτο ἐγκώμιον.

1 (α') Ὁρῶν, ὧ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πα-



τρός οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ ἄχοροις καὶ μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ ἀγωνίαις, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγήσάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἰσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὄρωντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων· εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιῶντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλοῦτου σημεῖον εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγεννημένους, ἵν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἱ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογήσονται μᾶλλον ὢν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὄρῃ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὕμνουμένους καὶ τραγωιδουμένους, αὐτὸν δὲ προσιδῆ, μῆδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιώθησόμενον; τούτων δ' αἰ-

τιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασι, ὥσθ' ἡδίων ἂν εὐλογοῦμένων ἀκούοιεν, οὐς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων, ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσι. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονούσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων.

8 (γ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων  
9 οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἶόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταχμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ  
10 πᾶσι τοῖς εἶδεσι διαποικίλαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἅ τ' οὐκ ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι  
11 τοὺς ἀκούοντας. Γνοίη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν·

ἦν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσει, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἣς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. Ὅμως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χειρὸν τῶν ἐν ταῖς ὥδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὐαγόρου καὶ 12  
 τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῶ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχευ. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμι- 13  
 θεῶν εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὐρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγόνασιν.

(ε') Τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ 14  
 γένους τοῦ Τευκριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν ταῖς Ἑλλησι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἦλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἰκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὐρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν 15  
 Λιγίνη κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχὴν. Καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον ἔως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὦν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρη μεγίστας τιμὰς ἔχων παρεδρεῦειν ἐκείνοισ. (ς') Τούτου δὲ 16  
 παῖδες ἦσαν Τελαμών καὶ Πηλεὺς, ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' Ἡ-

- ρχιλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἤξιώθη. Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ Νηρέως Ὀνητὸς ὄν ἀθανάτῳ συνάκησε, καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον
- 17 ἄσθῆναι. (Ζ') Τούτῳ δ' ἑκατέρου, Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἱ μέγιστον καὶ σφρέστατον ἔλεγχον ἔδωσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατόικουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρων ἀθροισθέντων, οὐ-
- 18 δυνὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατόικισεν, ὁμῶνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
- 19 (Ἥ') Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεῦκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύον-
- 20 τος καὶ μεγάλας δυναστείας λαβὼν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχευεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξε-
- 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
- (Θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστῶτων καὶ τῶν ἐκγόνων τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων Εὐαγόρας γίγνεται·

περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὕψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μειζρόνως ἂν φανεῖται γεγονόσιν ἢ κατ' ἄνθρωπον, αἰροῦμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσοῦτου δέω πλάσμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφήμι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. Ἀρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

( Ἑ' ) Παῖς μὲν γὰρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ βῶμην καὶ σωφροσύνην, ἅπερ τῶν ἀγαθῶν προπεδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστὶ. Καὶ τούτων μάρτυρας ἂν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ βῶμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἄνδρι δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάντα συνηζήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδ' ὥσπερ ἑτέροις τισίν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολήν· τοσοῦτον γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅποτε μὲν αὐτὸν ὀρῶεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν, ὅποτε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψειεν, οὕτω σφόδρα πιστεῦεν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμῶη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. ( ια' ) Καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὧν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξῆμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν, ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὀσιῶς καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα διεφύλαξεν. Εἰς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τὸν

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν,  
 ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-  
 27 νον ἐκποδῶν ποιήσαιο. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-  
 θείς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς  
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,  
 κὰν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-  
 πεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-  
 λοφροσύνης ἦλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὢν, ἐπειδὴ  
 28 φεύγειν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾤήθη δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-  
 νους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἐτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον  
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χεῖρους ὑπερεῖδε, λαβῶν δὲ ταύτην  
 ἀφορμήν, ἦνπερ χρῆ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι  
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κυτορθώσας  
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτῶν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,  
 ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τοῦ-  
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. "Ὅθεν καὶ μάλιστ'  
 ἂν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ  
 τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσοῦ-  
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν  
 πλησίον ὄντων οὐτ' ἐκεῖνος ἠθύμησεν οὔτε τῶν παρακλη-  
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἤξιώσεν, ἀλλ' οἱ μὲν  
 ὥσπερ θεῶ συνακολουθοῦντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὁμο-  
 λογημένοις, ὁ δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν  
 ἀντιπάλων ἢ προειδῶς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν  
 30 γνώμην. (ιβ') Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβάς γὰρ εἰς τὴν  
 νῆσον οὐχ ἠγγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβῶν καὶ τὸ  
 σῶμ' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιδεῖν, εἰ τινες αὐτῷ τῶν  
 πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς  
 νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλῖδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ  
 διαγαγὼν προσέβαλλε πρὸς τὸ βασιλείον. Καὶ τοὺς μὲν θορύ-  
 31 βους τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φό-

βους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακλεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἡσυχίαν εἶχον), 32 οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας [τοὺς ἐχθροὺς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασίλειον, [καὶ] τοὺς τ' ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσασατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

( 1γ' ) Ἦγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, 33 ἀλλ' ἐναυθῶ καταλίπαιμι τὸν λόγον, βράδιον ἐκ τούτων εἶναι γινῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν.

( 1δ' ) Τοσοῦτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γεγε- 34 νημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβῆλοισιν, οὐτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὐτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προσεῶμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χειρὸν ἐξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

( 1ε' ) Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων 35 τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γὰρ ἔστιν οὕτω βράθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. ( 1ς' ) Καὶ μὴν τῶν 36 γε παλαιῶν καθόδων αὐταὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν γεγεννημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

- γῆκεν, ὅστις οὕτω δεινούς καὶ φοβερούς ποιησάμενος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποιήνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ
- 37 τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν. ( ιζ' ) Ἄλλὰ μὴν τῶν γ' ἐπὶ τάδε γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὁ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥαδίως ἂν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν
- 38 προειρημένων διαπραξάμενος. Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατηγίας οὕτω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων ἅπασι φανερόν, ὅτι ῥαδίως ἂν κἀκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὀσίως καὶ δικαίως ἅπαντα πέπρακται, τῷ δ' οὐκ εὐσεβῶς ἓνια συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθρούς ἀπώλεσε, Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. Ὡστ' εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλλον ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλόμενον μηδὲ δέισαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησία χρῆσάμενον εἰπεῖν, οὐδεὶς οὔτε θνητὸς οὔθ' ἡμίθεος οὔτ' ἀθάνατος εὐρεθήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδ' εὐσεβέστερον λαβῶν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἂν τις μάλιστα πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γὰρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς.
- 40 ( ιη ) Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιούσθαι· νῦν δ' ἅπαντες ἂν ὁμο-



λογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὐρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαιnéσειεν ;

( 10' ) Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλλοις 41 εὐρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυστάτος ὢν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ἐήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλευέσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἡγούμενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὁμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἔνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ 42 τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν· ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπούμενους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥαθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἤδει καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπεικειῖς ὄντας λαθάνειν ἀλλὰ πάντα τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐτέρων ἤκουεν οὐτ' ἐκόλαζεν οὐτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνῆδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύταις 43 δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἕκαστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

κῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-  
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμ-  
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-  
 λά μὲν τῶν χρωμένων ἠττώμενος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν  
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-  
 γαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως  
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ὁ-  
 45 μολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-  
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-  
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος,  
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερός  
 ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων  
 φύσιν ὑπερβάλλειν ἠγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος  
 ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγοις πόνους πολλὰς ῥαστώνας κτώμενος ἀλλ'  
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπόμενος· ὅ-  
 λως οὐδὲν παραλείπων ὢν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ'  
 ἐξ ἐκάστης τῆς πολιτείας ἐξελεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-  
 μοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς  
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-  
 δύνους εὐβουλία, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.  
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρα, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν  
 τῶν ἔργων ῥάδιον καταμαθεῖν.

47 ( κ' ) Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ  
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχο-  
 μένην οὔτε τέχνας ἐπισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε  
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-  
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο καὶ τεῖχη προσπερι-  
 εβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-  
 σκευαῖς οὕτως ἠὔξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλ-  
 ληνίδων ἀπολελεῖσθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥσ-  
 τε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηλικαύτως ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἷον 48  
 τ' ἐστίν, ἢν μή τις αὐτὰς διοικῆ τοιούτοις ἤθεσιν, οἷοις Εὐα-  
 γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγω πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν.  
 Ὡστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσ-  
 ὄντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐ-  
 τῶ. Τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὅς οὐ μόνον τὴν 49  
 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον  
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα  
 προήγαγε· πρὶν μὲν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως  
 ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων  
 τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὁμότατα πρὸς  
 τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50  
 ταπεπτώκασι, ὥστ' ἀμιλλᾶσθαι μὲν, οἵτινες αὐτῶν δόξου-  
 σι φιλέλληγες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλεί-  
 οστους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ  
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἕλληνικοῖς  
 μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ  
 τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παιδείουσιν ἐν τούτοις  
 τοῖς τόποις διατρέβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν.  
 Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον  
 προσομολογήσειε.

( κα' ) Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51  
 ὁσιότητος ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κά-  
 γαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰ-  
 κήσαντες, ἡγούμενοι κουφοτέρην καὶ νομιμωτέρην εἶναι τὴν  
 Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἰκοι πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους  
 ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52  
 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν,  
 ὅτι δυστυχῆσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἤλθε,  
 νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνω  
 καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἤδη καταρθωκῶς οὐδὲ περὶ ἐνὸς πρόποτε  
 53 πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον ἢ περὶ τούτου βουλευσασθαι· συνέ-  
 βη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ  
 παθεῖν πλεῖστ' ἀγαθὰ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-  
 λους πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποίησαντο σφᾶς αὐτοῦς  
 ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. Ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων  
 ὁμονοοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-  
 54 τέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. Ὀρῶντες γὰρ αὐτὴν  
 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὔσαν καὶ μεγάλη μεταβολῇ κεχηρημέ-  
 νην λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποι-  
 οῦντες· τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ  
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίητο. Σκοποῦμενοις  
 δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν  
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν· ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλ-  
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας  
 55 ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-  
 βόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν  
 βασιλέως ἀπορούντων, ὅ τι χρήσονται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-  
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιεῖσθαι  
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ μὲν  
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοιτο,  
 τὰ περὶ τὴν ἡπειρον μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν  
 κρατήσειαν, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν.  
 56 Ὅπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ  
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχῆθησαν  
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ' Ἑλληνας ἠλευθερώθη-  
 σαν, ἣ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-  
 νέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπρά-  
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτό τε πα-  
 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-  
 57 τος. Ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τι-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὔπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

( κβ' ) Βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτον μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχε, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε· φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν 58 ἐν Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπότερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κύρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχε, ὥστε μεταξὺ πάσων εὔπολεμῶν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- 59 νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἡσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέμβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· ὥστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60 τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν. ( κγ' ) Ἄλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσας ἀπολελειμμένους ταῖς δυνάμεσιν, ἀν- 61 τιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευὰς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

62 ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. "Ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἶων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε Πινυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέθησε Κύπρον ἄπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσοῦτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνήσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου·

63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστάσι, πρὶν κύριοι γένοιτο τῶν σωμάτων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὧν περ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. "Ὁ δὲ πάντων δεινότατον· τὴν γὰρ πόλιν ἦν Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἶός τ' ἐγένετο χειρώσασθαι.

65 (κδ') Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζουσιν αὐτὸν ἢ βουλήθησαν, ὅσοι

66 περ ἐκείνους, πολὺ ἂν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (κε') Τίνα γὰρ εὐρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσοῦτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὃς αὐτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἅπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν Ἑλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἄμεικτον ὅλον παραλαβὼν καὶ 67 παντάπασιν ἐξηγριωμένον ἡμερώτερον καὶ πραότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσοῦτω χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστ' ὁ- 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἡπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν, οἱ δ' Ἑλληνας ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδωσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας ἐλθεῖν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κς') Ὡστ' εἰ 69 τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρα πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμόνιους, ἐξ ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν κατασταίην; ἀεὶ γὰρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὅ τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κζ') Ὡστ', εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγονάσιν, οἶμαι κάκεινον ἤξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημειοῖς χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους εὐρήσο-

- μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὧν
- 71 διετέλεσε. ( κη' ) Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; ὅς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἷων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιός εἶναι τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρωος ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνο-
- 72 μένων. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἰδιωτικοῦς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἄνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. "Ὡστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περὶ τίνος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηται, λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητὸς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥηθῆναι μάλιστα' ἂν ἀρμόσειε.
- 73 ( κθ' ) Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἶμαι παρალიπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἑαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμιάστὸς ἔστιν. ( λ' ) Ἐγὼ δ', ὧ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἂν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
- 74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς κάγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμννομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους.



ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μό-  
 νοις, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι θ' οἷ-  
 ὄν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὖ  
 φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρεῖττον ἐστὶν  
 ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75  
 τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν  
 τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων  
 καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥᾶδιόν ἐστι  
 μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμεῖν αἰρουμένοις ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι  
 βουλομένοις. (λα') Ὡν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76  
 φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παι-  
 σὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλί-  
 στην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς  
 ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίη θεωρεῖν  
 ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέ- 77  
 πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες  
 τοὺς εὐλογομένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπι-  
 θυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτρίοις παραδείγμα-  
 σι χρώμενος ἀλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσ-  
 ἔχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἤττον  
 δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώ- 78  
 σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοὶ διακελεύομαι περὶ  
 τῶν αὐτῶν· οὐ γὰρ οὗτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι  
 καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυ-  
 φαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπιεχειρήσας οὐδ' ὅτι  
 πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παι-  
 δευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς  
 νῦν λίχν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἤττον 79  
 καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτόν, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν  
 οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ  
 τοῖς ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

- 80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παραξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧν περ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μῆδὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιός ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς
- 81 πλείστον καὶ μεγίστων κυρίως οὔσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὧν ἤδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονώς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιοῦτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. Ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῶς, ὅσον περ νῦν, ταχέως γενήσει τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

**ΜΕΡΟΣ Β΄**

**ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ**



## I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Α'. Ὁ Ἴσοκράτης ἐκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰππονίκου, ὁ ὁποῖος δύναιται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν εἶόν του Δημόνικον ( §§ 1 - 12 ).

§ 1 - 3. ἐν πολλοῖς· ἐνν. πράγμασι.—διεστώσας· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἐξετάσωμεν.—διίσταμαι=διαφέρω.—σπουδαῖος=ἄξιος λόγου, εὐγενής.—φαῦλος=ταπεινός, χυδαῖος.—γνώμη = πεποίθησις, ιδέα — διάνοια = σκέψις.—συνήθεια = συναναστροφή.—οἱ μὲν· δηλ. φαῦλοι.—οἱ δέ· δηλ. σπουδαῖοι.—διέλυσε· γνωμικὸς ἀόρ. (=συνήθως διαλύει).—ἄν... ἐξαλείψειεν· δυνητικὴ εὐκτικὴ.—πρέπειν· ἐκ τοῦ ἡγούμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν.—ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκαιοποιοῦμαι τι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας = λέγω ὅτι εἶμαι μορφωμένος. — δῶρον· κατηγορ.—τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον.—πρὸς ὑμᾶς· πληθ ἄν καὶ προηγεῖται: σοι.—εὐνοια = ἀγάπη.—συνήθεια = φιλία.—συλλαμβάνω τινί = βοηθῶ τινά. — συναγωνίζομαι τινί = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά.—καιρὸς = περίστασις.—παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις.—ἀκμή=κατάλληλος περίστασις.—φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμή (ἔστι)· φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιώκω ἀνωτέραν μόρφωσιν.—ἐπανορθῶ τινά=διορθώνω τινά, φέρω τινά εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκω τινά.

§ 4 - 5. προτρεπτικοὶ λόγοι = αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὁδηγίαι. Ὁ Ἴσοκράτης ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν τοὺς σοφιστάς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἢ προσπάθειά των ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν ἢ διδασκαλία των δηλ. εἶχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ὅπως ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Ἴσοκρ.— οὐ μὴν = ὅμως δὲν.— τὸ κράτιστον (=τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐξύψωσις καὶ ἐξευγένησις.— διατριβῶ περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι.—

είσηγοῦμαι τινα = ὀδηγῶ τινα, διδάσκω τινά. — δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν. — ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορική δεινότης. — ἀσκῶ τι = ἐπιτυχᾶνω τι. — τὰ ἦθη = κατὰ τὰς συνηθείας. — τρόπος = χαρακτηριστήρ. — πέφυκα = ἐκ φύσεώς εἰμι. — ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφόντων τοὺς προτρεπτικούς λόγους. — παρακλῶ τινα = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά. — παράκλησις = προτροπή τις. — εὐρίσκω τι = μὲ κόπον ἐξευρίσκω τι. — παραίνεσις = συμβουλή. — γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφροντίστως γράφω, φιλικῶς γράφω. — εὐρόντες... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὐρίσκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπλῆν φιλικὴν παραινέσιν. — τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους. — ὀμιλῶ τινα = συναναστρέφομαι μὲ τινα. — οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον. — ἐφικνοῦμαι τινος = ἐπιτυχᾶνω τι. — γνησίως = πραγματικῶς. — ἦς· δηλ. ἀρετῆς. — βέβαιος = ἀσφαλής, μόνιμος.

§ 6 - 8. ἀνήλωσε... ἐμάρανε· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — ἐξουσία = δικαίωμα. — ῥαθυμία = ὀκνηρία. — παρασκευάζω = παρέχω. — παρασκευαζων... παρακαλῶν· μετχ. αἰτιολ. — ὠφέλησε... ἔβλαψε κ.τ.λ. πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — τῶν ἀσκούντων· (ἐνν. τὸ σῶμα) = τῶν ἀσκουμένων. — ἐπισκοτέω-ῶ τινα = ἐπιρρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτῶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἄσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος). — οἷς· παρ' οἷς· δηλ. ἀνθρώποις. — ἀκιδβήλως = γνησίως. — διάνοια = νοῦς. — συναυξηθῆ = αὐξηθῆ σὺν ταῖς διανοίαις. — δυνατὰ καθιστᾶσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις. — ὄκνος = ὀκνηρία. — ψόγον... ἔπαινον· κατηγγρ. — καθιστᾶσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μετχ. αἰτιολ. — ἔργον = κατόρθωμα. — οἷς... τοῖς ἔργοις. σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος· ἀντὶ· ὧν... τοῖς ἔργοις. — τρόποι = ἦθη. — χαρακτήρ εὐδοξίας = σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης. — ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχύνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίματα. — τὸν... χρόνον, ὑποκμ. εἰς τὸ δύνασθαι. — ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9 - 10. οὐ μὴν ἀλλὰ (= οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἡρακλέους καὶ Θησέως ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καί): κάμνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει νέον τι. — προαίρεσις =

ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή.— ὀλιγωρῶ τινος = παραμελῶ τι.— τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ, δοτ. τροπική· τῇ ψυχῇ ὑπέμενε = περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἐξήσκει αὐτήν.— παρακαίρω = ὑπερμέτρως.— τὰ ὑπάρχοντα = ἡ περιουσία.— ταπεινῶς = πτωχικά.— κοινὸς τοῖς φίλοις = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διακρίνων τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους.— θαυμάζω τινά = ἐκτιμῶ τινά.— σπουδάζω περὶ τινά = σπουδαίως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινά, (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινά) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός.— οἱ γένοι προσηκόντες = οἱ συγγενεῖς.— ἔταιρεία = φιλία.— προαίρεσις = αὐθόρητος κλίσις.

§ 11 - 12. ἐπιλείπει με ὁ χρόνος = μοῦ λείπει ὁ καιρὸς, δὲν μοῦ ἀρκεῖ ὁ καιρὸς.— ἐκείνου, δηλ. τοῦ Ἰπποκρίτου.— τὸ ἀκριβές = ἡ ἀκριβὴς ἐξιστόρησις.— φύσις = φυσικὰ προτερήματα.— ἐκφέρω τι = παρέχω τι, ἀναφέρω τι.— ἡμᾶς... δηλώσομεν... ἐξενηνόχαμεν· ὁ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον.— πρὸς ὃν (δηλ. τὸν Ἰπποκρίτου) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ ὁποίου.— παράδειγμα = πρότυπον.— ἡγησάμενον... γιγνόμενον, χρν. μτχ.— ζηλωτής = θαυμαστής.— αἰσχρὸν = ἐντροπή.— γραφεὺς = ζωγράφος.— ἀπεικάζω = ζωγραφίζω.— ἡγοῦμαι = ἔχω ὑπ' ὄψιν μου.— ἀσκεῖν· βρβλ. ἐν § 6 : τῶν ἀσκούντων.— σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά...— ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα.— τὴν γνώμην, αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι.— οὕτω· δηλ. ὅτι πρέπει τις νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρίστους.— ἀκούσματα = μαθήματα.— πληροῦμαί τινος (μτφ.) = διδάσκομαί τι.— σπουδαῖος λόγος = ἠθικὸς λόγος.— πέφυκα (μετ' ἀπαρεμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἰδίωμα (νὰ...)— ὑποτίθεμαί τινι = συμβουλευῶ τινά.— ἐπιδίδωμι πρὸς τι = προκόπτω εἰς τι.— εὐδοκιμῶ = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

*B'.* Αἱ ἐπὶ μέρους διδασκαλῖαι ( παραινέσεις ) τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημοκρίτου ( §§ 13-43 ).

§ 13 - 18. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς εὐσεβῶ τὰ πρὸς... = εἶμαι εὐσεβὴς πρὸς τοὺς θεοὺς.— ἐμμένω τινί = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι.— ἐκεῖνο, δηλ. τὸ θύειν.— καλοκαγαθία τῶν τρόπων = χρηστότης τῶν ἠθῶν.— δαιμόνιον = θεός.— πόλις = πολίται.— περὶ τινά = πρὸς τινά.— τοὺς γονεῖς· μετεχειρίσθη πληθυν-

τικόν, ἂν καὶ ὁ Ἰππώνικος εἶχεν ἀποθάνει, διότι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα δὲν ἔπαυον καὶ μετὰ θάνατον.—**ἀσκῶ τι** = καταγίνομαι εἰς τι.—**τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια** = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις.—**τὰ πρὸς τὴν ῥώμην** = τὰ συντείνοντα, τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν ῥώμην.—**λήγω τινός** = παύω ἀπὸ τι.—**πονῶ** = κοπιᾶζω.—**δυνάμενος**· ἐναντ. μετχ.—**προπετής** = ἀκράτητος, ἀναιδής.—**στέργω τι** = ἀγαπῶ τι.—**ἀποδέχομαι τι** = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**μανικός**, γίνεται ἐκ τοῦ **μανία** (**μαίνομαι**).—**σύννους** = σκεπτικός.—**τούτοις**· δοτ. ὄργαν.—**τῶν νεωτέρων**· πρβλ. ἐν § 5 : **τοὺς νεωτέρους**.—**κρατοῦμαι** = περιορίζομαι.—**μηδέποτε μηδέν**· ἡ διπλῆ ἄρνησις φανερώ- νει ἔμφρασιν.—**ποιήσας**· ὑποθ. μετχ.—**συνειδήσεις**· ἐπικός καὶ ἰωνι- κὸς τύπος· ὁ ἀττικός μέλλων τοῦ **οἶδα** εἶναι **εἶσομαι**.—**ἡ μετὰ δόξης ἡδονή** = ἡ τιμία ἡδονή.—**θηρεύω** = ἐπιδιώκω.—**εὐλαβοῦμαι τι** = φοβοῦμαι τι.—**δόξα** = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη.—**δόκει** = ἡγοῦ· (πρβλ. § 12).—**λήσων**· μέλλ. τοῦ ρ. **λανθάνω** (**τινά**) = διαφεύγω τὴν προσοχὴν τινος.—**παραυτίκα** = πρὸς στιγμὴν.—**κρύψης**· ἐνν. **τὸ ποιεῖν**, τὴν πρᾶξίν σου.—**ὀφθήσει**· παθ. μέλλ. τοῦ **ὄρωμαι** = γίνομαι φανερός.—**ἐπιτιμῶ τινί τι** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ τινα διὰ τι.—**πράττουσι**· ὑποθ. μετχ.—**μελέτη** = ἐπιμελής ἄσκησις.—**ἐπιστήμη** = σπουδὴ, ἐπιστημονικὴ ἐργασία· **μελέταις... ἐπιστήμαις**· ὁ πλθθ. φανερώνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης.—**ἀκούσαντα** (ἐνν. **τινά**)· χρν. μετχ.—**καταναλίσκω τι** = ἐξοδεύω, ἀφιερώνω τι.—**φιληκοῖτα** = ἐπιμελής ἀκρόασις. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μὀρφωσίν των, ὅταν δὲν ἔχουν ἄλλην ἐργασίαν.—**τοῖς ἄλλοις**· ποιητ. αἴτιον.—**τὰ εὐρημένα** = ὅσα εὐρέθησαν.—**μανθάνειν** (ἐνν. **σέ**)· ὑποκείμε. εἰς τὸ ἀπρόσωπον **συμβήσεται**.

§ 19 - 23. **τῶν ἀκουσμάτων**· πρβλ. § 12.—**πολλά**· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀκουσμάτων.—**πολλά πολλῶν**, παρήχησις.—**ἀπολείπει** = **ἀπολείπουσι** (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν.—**κατοκνῶ** = δυσκολεύομαι, παραμελῶ.—**ἐπαγγέλλομαι** (**ποιεῖν τι**) = ὑπισχνοῦμαι, εἶμαι ἰκανὸς νὰ...—**πλείω** κατγρ. εἰς τὸ **οὐσίαν**· **οὐσία** = περιουσία.—**τοὺς νεωτέρους**· πρβλ. § 5.—**ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ κατὰ ξηρὰν ταξίδι.—**ἐπὶ τῷ... καταστῆσαι**· σημαίνει τὸν σκοπὸν.—**τρόπος** = συμπεριφορά.—**φιλοπροσῆγορος** = εὐγενής.—**εὐπροσῆγορος** = καταδεκτικός.—**προσφωνῶ τινα** = χαιρετίζω τινά.—**ἐντυχάνω τινί τοῖς**



λόγοις = συνδιαλέγομαι μετά τινος.—ήδέως ἔχω πρὸς τινα = εἶμαι εὐνοῦς, τὰ ἔχω καλὰ μὲ ἕνα.—**χρῶμαί τινι** = συναναστρέφομαί τινα.—**ἀπεχθής** = μισητός.—**ἐντευξις** = συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—**τοῖς αὐτοῖς**· δηλ. ἀνθρώποις.—**πλησμονή** = κόρος, χορτασιά.—**ὅπως ἄν...**, τελική πρότασις.—**κρατοῦμαι ὑπό τινος** = ἄρχομαι, κυριεύομαι ὑπό τινος.—**κέρδους... λύτης**· ἐπεξήγησις τοῦ **τούτων... πάντων**.—**τοιούτος** (δηλ. ἐγκρατής), ἔνν. **ἐν τῷ κέρδει**.—**δι' ὧν** = ἐκεῖνα δι' ὧν.—**εὐδοκιμῶ**· πρβλ. § 12.—**εὐπορῶ** = γίνομαι εὐπορος, πλούσιος.—**τῇ δ' ὀργῇ... ἔχης** = ἐν δὲ τῇ ὀργῇ... ἐὰν ἔχης.—**παραπλησίως ἔχω πρὸς τινα, ὡσπερ...** = διατίθεμαι, φέρομαι πρὸς τινα παρομοίως, ὅπως...—**ἀμαρτάνοντα**· χρον. μτχ.—**τὰ τερπνὰ** (οὐσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—**αἰσχρόν** ἔνν. **εἶναι**· ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. **ἀρχειν... δουλεύειν**.—**ὑπολαμβάνω** = νομίζω.—**τὰ πονηρὰ** (οὐσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λύπαι.—**ἐπιβλέπω τι** = παρατηρῶ τι.—**ῶν**· κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ὑπομιμνήσκης· ὁμαλώτερον θὰ ἦτο: **ὑπομιμνήσκης σεαυτὸν ἄνθρωπον ὄντα**· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον σὺ καὶ ὅχι πρὸς τὸ ἀντικείμεν. **σεαυτόν**.—**τηρῶ τι** = φυλάττω τι.—**παρακαταθήκη** = πᾶν ὅτι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν· **παρακαταθήκη λόγων** = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—**παρέχομαί τι** = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—**ἀγαθὸς ἀνὴρ** = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἄνθρωπος.—**τὰ ἀπόρρητα** = τὰ μυστικά.—**σιωπᾶσθαι**· ἐκ τοῦ ἀπροσώπου **συμφέρη**, εἰς τὸ ὅποῖον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. **σοὶ... κακείνοις**.—**ἐπακτὸς ὄρκος** = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—**πρόφασις** = λόγος, αἰτία.—**αἰτία** = κατηγορία.—**ἀπολύων... διασώζων**· μτχ. ὑποθ.—**ἐνεκα χρημάτων**· τελικὸν αἴτιον (= γιὰ χρήματα).—**εὐορκῶ** = ὀρκιζόμενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—**ἐπιορκῶ** = ὀρκιζόμενος λέγω ψεῦδη.—**φιλοχρημάτως ἔχω** = εἶμαι φιλοχρήματος.

§ 24 - 28. **χρῶμαί τινι** = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρὸς τινα.—**ἐκείνους**· δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—**διαμένειν**· ἔνν. **φίλος**.—**ἔχειν... μεταλλάττειν**· ἔνν. **τινὰ** (ὑποκμ.).—**πειρῶμαί τινος** = δοκιμάζω τινά.—**ἐταῖρος** = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—**τοῦτο**· δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.—**δεόμενος**· ἐναντιωμ. μτχ.—**τὸ δεῖσθαι** = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—**ῥητὰ** = ὅσα δύνανται νὰ λεχθῶν.—**ὡς ἀπορρήτων** = ὡς περὶ ἀπορρήτων.—**μηδέν**· σύστοιχον ἀντικμ.—

**ἐπιστήσει**· μέλλ. τοῦ ρ. **ἐπίσταμαι τι** = γνωρίζω, μαθαίνω τι.—**περὶ τὸν βίον** = κατὰ τὸν βίον.—**κοινωνία** = συμμετοχή.—**βασανίζω τι** = δοκιμάζω τι.—**οὕτω** = τότε.—**χρῶμαί τινι** = ἐξυπηρετῶ τινα.—**τὰς δεήσεις**· ἵνα δηλ. βοηθήσης αὐτούς.—**αὐτεπάγγελτος** = αὐτόκλητος, μὲ ἰδικήν σου πρωτοβουλίαν.—**καιρὸς** = κακὴ περίστασις, δυστυχία.—**νικῶμαι τινος** = ὑπολείπομαι τινος, εἶμαι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ **ἡττῶμαι τινος**· τὰ ρήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοιαν παραθετικῆν.—**ταῖς κακοποιαῖς... ταῖς εὐεργεσίαις**· δοτ. τοῦ κατὰ τι.—**αἰσχρὸν... κακοποιαῖς**· ἡ συμβουλή αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—**ἀποδέχομαι τινα** = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μετὰ τινα.—**δυσχεραίνω ἐπὶ τινι** = λυποῦμαι διὰ τι.—**ἀτυχοῦσι, πράττουσι**· ἔνν. **τισὶ** (αἱ μτχ. χρον.).—**ἀτυχῶ**· ἀντίθετον· **καλῶς πράττω**.—**πρὸς τοὺς...=ἐνώπιον τῶν παρόντων** (φίλων).—**ἀπόντων**· χρον. μτχ.—**τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα**· πρβλ. ἐν § 13: **τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς**.—**καλλωπιστής**=ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμὸν.—**ἔστι**· ἔνν. ἴδιον.—**τὸ περιέργον** = ὁ περιττὸς στολισμὸς, ἡ ἐπίδειξις.—**τὴν ὑπερβάλλουσαν** (ἔνν. **τὸ μέτρον**) = τὴν ὑπερβολικὴν.—**ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν**· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἀλλὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—**σπουδάζω περὶ τι** = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—**ὥσπερ... ἂν κτήσαιτο** = **ὥσπερ πάσχοι ἂν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν**.—**ἐπιστάμενος**· ἐναντιωμ. μτχ.—**πλοῦτος** = περιουσία.—**κατασκευάζω τι** = ποιῶ, κάμνω τι.—**ἔστι**· ἔνν. ὁ πλοῦτος.—**ἀπολαύω τινός** = μεταχειρίζομαι τι μετὰ ἐλευθεριότητα.—**κτῶμαί τι** = ἀποκτῶ προσοδοφόρα κτήματα. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεύει νὰ φροντίζωμεν, ὥστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματικὴ καὶ κτηματικὴ.—**δυοῖν ἔνεκεν** = διὰ δύο λόγους.—**ζημία** = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—**ἐκτίνω τι** = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ, ἄλλως συνεπήγετο **ἀτιμίαν**.—**πρὸς τὸν ἄλλον**· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφοράν.—**μηδέν**· ἐπιτείνει τὸ **ὑπερβαλλόντως**.—**στέργω τι** = εὐχαριστοῦμαι μετὰ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. **παρ' ἀνδρὶ**· πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ τὸ **ὀφειλομένη**.—**σιτίζω τινά** = τρέφω τινά.—**τοὺς δίδοντας**· ἔνν. **τροφὴν**.—**τοὺς**

ὠφελουῖντας.. βλάπτοντας· ἔνν. αὐτούς.—πιστευθέντες· ὑποθ. μτχ.  
 —τῶν φίλων· γεν. διαιρετ.—χαρίζομαι τινι = εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—πρὸς τὸ φαυλότατον = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—πρὸς τὸ βέλτιστον = πρὸς μεγίστην ὠφέλειάν σου.—ἀπεχθάνομαι τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—οὐχ ἔξεις... = δὲν θὰ ἔχῃς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλεύσουν πρὸς τὸ καλὸν σου.—σεμνός = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον : ὀμιλητικός.—ᾄγκος=ὑπερηφάνεια.—καρτερῶ τι = ὑπομένω τι.—δύσερις (-ιδος) = ἐριστικός, γκρινιαρῆς, δύστροπος.—ῶν... ἀπαντῶν... εἰκῶν...ἐπιπλήττων... κτλ· μτχ. ὑποθ.—τραχέως=μὲ ἀπότομον τρόπον.—θυμουμένοις...πεπαυμένοις, χρο. μτχ.—σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.—παρὰ τὰ σπουδαῖα = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—χαρίζομαι χάριτάς τινι = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—ἀχαρίστως=χωρὶς καλὸν τρόπον.—ποιοῦντες· ἔνν. χάριν.—ἀηδῶς = δυσαρέστως.—ὑπουργῶ τινι = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.—φιλεπιτιμητῆς = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμῃ παρατηρήσεις.—παροξυντικός = ἐξερευριστικός.—συνουσία = συναναστροφή.—ἐξανίσταμαι = σηκώνομαι καὶ φεύγω.—ἀποβάλλω τι = χάνω τι.—διαμαρτάνω τινος = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—εὐθύνω τι = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—πολλά· σύστοιχον ἀντικμ.—τῶ... εἶναι... τῶ... ἀπολαύειν· δοτ. τοῦ τρόπου.—φρονῶ ἀθάνατα = σκέπτομαι ὡς ἀθάνατος.—μοχθηρὸς = κακός, ἐλαττωματικός.—κερδαίνοντες· τροπ. μτχ.—προσεζημίωσε· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—πολλάκις γὰρ ῶν... ἔδωσαν = πολλάκις γὰρ τοῖς ἔργοις (ὄργαν.) ἔδωσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ῶν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ῶν· καθ' ἕλξιν, ἀντὶ ἃ = δι' ὅσα.—οὔς· ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ αὐτῶν.—τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἔνν. τοῦτο αὐτοῖς· ἢ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἄρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34 - 39. παραδείγματα· κατηγορ.—τὸ ἀφανές· δηλ. τὸ μέλλον.—ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγιγνώσκεται.—εὐτυχίαν... εὐβουλίαν· ὑποκείμε. τοῦ εἶναι.—ῶν (ἄν), γένους οὐδ.—ἀνακοινώσασθαι· ἔνν. ταῦτα, δηλ. περὶ ῶν ἂν αἰσχύνη...—παρρησιάζομαι=ἐλευθερα ὁμιλῶ.—καταφανῆ ποιῶ ἑμαυτὸν=καθιστῶ τὸν ἑαυτὸν μου φανερόν, φανερώνω τὰς πραγματικὰς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἐκτί-

θεμαι εἰς τοὺς φίλους μου).— τῶν σεαυτοῦ· ἐνν. πραγμάτων.— συμ-  
 βούλω· κατηγορ. εἰς τὸ τινί.— ἐπιτήδευμα=πρᾶξις.— ἀποδέχομαι  
 τινα = ἀγαπῶ τινα.— ζηλώω - ὦ τινα = μιμοῦμαι τινα.— τρόπος=  
 βίος, διαγωγή.— θαυμάζω τινὰ = ἐκτιμῶ, περιποιούμαι τινα.— ἀρχή=  
 δημοσία θέσις, ἀρχή.— ὦν=δι' ὅσα.— ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινί=  
 ἐπιρρίπτω εἰς τινα τὰς κατηγορίας ( εὐθύνας ).— αἱ κοιναὶ ἐπιμέλειαι=  
 αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι.— παρίσταμαί τινι=ὑποστηρίζω τι.— πράτ-  
 τουσι· μτχ. χρν.— ἔχων, κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.— ἐπιείκεια=  
 μαλακότης, εὐγένεια.— μᾶλλον ἀποδέχομαι τι=προτιμῶ τι.— τε-  
 λευτήσασι δόξαν· ἀντικμ. εἰς τὸ παρασκευάζει.— μέτεστι τινί τι-  
 νός=μετέχει τις τινός.— τοῖς μοχθηροῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνα-  
 τον (ἐνν. ἐστί).— μεταλαμβάνω τινός = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.—  
 τῶν κερδαινόντων· γεν. διακρ.— μῆδέν ἄλλο· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.—  
 οὖν = τοῦλάχιστον.— ἐλπίσι· δοτ. τοῦ κατὰ τι.

§ 40 - 43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον ( σου ).—  
 μέγιστον... σώματι=νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου ( ἐστί )  
 μέγιστον ( πρᾶγμα ) ἐν ἐλαχίστῳ.— τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ·  
 δοτ. τοῦ κατὰ τι.— τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.— ἐπισκοπῶ τι  
 = ἐξετάζω τι.— προτρέχει· πολλοὶ ὀμιλοῦν, πρὶν σκεφθῶν· εἶναι οἱ λε-  
 γόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὅποιοι πολλακίς ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μὴ  
 προτρέχεται ἢ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἶναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου  
 Χίλωνος ἐνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.— δύο... καιροὺς=δύο  
 ( καιροὺς ) ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆς  
 ὡς καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ ὀμιλῆς.— ἢ περὶ ὦν... ἢ., ἐπεξ-  
 ἠγήσεις τοῦ δύο ( καιροὺς ).— περὶ ὦν=περὶ τούτων ἄ.— ἐν τού-  
 τοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.— σιγᾶν· ἐνν. τινά.— οὕτω· δηλ. ἂν νομί-  
 ζης.— εὐτυχῶν... δυστυχῶν· μτχ. χρν.— ἐπὶ τινι=διὰ τι.— ἀπο-  
 κρύπτειν... περιπατεῖν· ὑποκμ. τινά.— ἀδοξία=ἔλλειψις δόξης, ἀ-  
 φάνεια.— κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.— κινδυ-  
 νεύειν· ὑποκμ. σε ( ἐννοούμενον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι ).— αἰ-  
 σχρὸς=ὁ προξενῶν αἴσχος.— κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τι-  
 νὰ εἶς τι.— τὸ τελευτῆσαι = ἡ τελευτή, ὁ θάνατος.— ἀπονέμω τινί τι  
 ἴδιον=δίδω εἰς τινὰ τι ὡς ἰδιαιτερον προνόμιον.

Γ'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωσε πολλὰς συμβου-  
 λὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Δημοκίου, ἐπαινεῖ τὰς διαθέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἠθικὴν ἐξύψω-  
σιν καὶ ἐξουγενίσιν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλου  
(§§ 44 - 52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ.: τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι  
προηγεῖται τὸ ρ. **θαυμάζω**.—**πολλά**: ὑποκμ. εἰς τὸ **πρέπει**.—**πρὸς  
τὴν... ἡλικίαν** = ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν (σημερινὴν) ἡλικίαν.—  
**πραγματεία** = ἐργασία, σύγγραμμα.—**ἐκφέρω τι** = ἐκφράζω, διατυ-  
πῶν, δίδω τι.—**τούτων**: δηλ. τῶν συμβουλῶν.—**ἐντεῦθεν**: δηλ. ἐκ ταύ-  
της τῆς πραγματείας.—**ταμιεῖον** = ἀποθήκη.—**προσφέρω τι** = ἐξά-  
γω τι εἰς τὸ μέσον.—**δεῖν... ὦν** = **δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὦν** (γεν.  
διαίρ.).—**χάριν ἔχω τινί** = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινα.—**διαμαρ-  
τάνω τινός** = ἀποτυγχάνω εἰς τι.—**ἤς**: καθ' ἑλξιν ἐκ τοῦ **δόξης**, ἀντι-  
ῆν.—**τῶν ἄλλων**: ἔνν. ἀνθρώπων.—**τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων...  
τῶν φίλων**: γεν. διαίρ.—**χαίροντας... πλησιάζοντας**: κατηγρ. μτχ.  
ἐκ τοῦ **εὐρήσομεν**.—**χαίρω τινί** = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**γιγνώσκω  
τοῦναντίον** = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—**τούτων**: δηλ. τῶν πλεί-  
στων ἄλλων ἀνθρώπων.—**τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον**: ἡ δεικτικὴ ἀν-  
τωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξάγει τὸ ὑπὸ τῆς μετο-  
χῆς δηλούμενον.—**τῶν ἄλλων**: γεν. διαίρ.

§ 46 - 49. **παροξύνομαι ποιεῖν τι** = παρακινεῖσθαι νὰ...—**ἐκ  
τούτων**: δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—**καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν** = καὶ  
ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς.—**πλησμονή** = ἡ κατὰ κόρον ἀπό-  
λαυσις.—**παραπέτηγά τινι** (ἐνεργ. πρκμ. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. **παραπή-  
γνυμι**) = (μτφρ.) παρακολουθῶ τινα.—**τὸ φιλοπονεῖν** = ἡ φιλοπο-  
νία (πρβλ. **τὸ ῥαθυμεῖν** = ἡ ῥαθυμία).—**ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπο-  
νία** = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—**βεβαιοτέρας**: ἔνν.  
**τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων**.—**κάκει**: δηλ. ἐν τῇ ῥαθυμίᾳ.—**ἐν-  
ταῦθα**: δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—**ἡσθέντες**: χρν. μτχ.—**ἐλυπήθησαν**:  
πρβλ. ἐν § 1: **διέλυσε**.—**οὕτω... ὡς** = τόσον... ὅσον.—**τὰ ἀποβαί-  
νοντα** = τὰ ἀποτελέσματα.—**διαπονοῦμεν**: ἡ προθ. **διὰ** = διαρκῶς,  
ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος  
μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—**ἐνδέχεται** = ἔξεστι = εἶναι ἐπι-  
τετραμμένον.—**τὰ τυχόντα** = ὅ,τι τύχη.—**εὐθύς** = εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.—  
**ὑπόθεσις** = βάσις.—**οὐχ οἶόν τε**: ἔνν. ἐστί.—**ἡ ἔχειν** = εἰ δὲ μὴ  
(ἔνν. ἀνάγκη ἐστί) **ἔχειν**.—**οὕτω... ὡς**: πρβλ. § 47.—**ἐπιεικῆς** =

κόσμος, καθὼς πρέπει ἄνθρωπος.—**εἰκότως**· ἔνν. ποιοῦντες ταῦτα.—**ὄπου**· ἐπίρρ. χρν.—**ἦ πού γε... φήσομεν** = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ μείζονα λόγον θὰ εἴπωμεν.—**ἐλαττοῦμαι** = εἶμαι κατώτερος, μειονεκτῶ.—**ἄν... ὑπολάβοιμεν**· δυναμητικὴ εὐκτ.—**τοὺς τοιοῦτους**· δηλ. τοὺς φαῦλους.—**ὑπολαμβάνω τινὰ** = θεωρῶ, νομίζω τινά.—**ἦ μὲν**· δηλ. τύχη.—**οἱ δέ**· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. **ἄντα**· ἔνν. τινά (μτχ. ἐναντιωματικὴ).—**στοχάζομαι**· τινος = ἐξετάζω τι.—**κάκεινους**· δηλ. τοὺς θεοὺς.—**ἐπὶ τοῖς** = ἐν τοῖς.—**πῶς ἔχουσι**· πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ **δηλῶσαι**· **πῶς ἔχω** πρὸς **τινα** = πῶς διάκειμαι πρὸς τινά.—**γάρ**· διασαφητικὸς.—**Τάνταλος**· βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς, πατὴρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἔτεμάχισε τὸν υἱὸν του Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεοὺς ὡς φαγητόν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Τάρταρον καὶ καταδικάσθη εἰς αἰωνίαν δίψαν καὶ πείναν ὑπῆρχον μὲν πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ καὶ ὑπωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησιάζον ἀπεμακρύνοντο αὐτοῦ.—**κολάζω τινά** = τιμωρῶ τινά.—**οἷς** = τούτοις· ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἰσοδυναμεῖ μὲ δεικτικὴν (διὰ τοῦ **οἷς** ἔννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομένας συμβουλάς)· τὸ **οἷς** ἀντικμ.—**παραδείγμασι**· κατηγρ. εἰς τὸ **χρωμένοις**.—**ἐμμένω τινί** = μένω σταθερὸς εἰς τι.—**τῶν ποιητῶν... τῶν σοφιστῶν**· γεν. κτητικαί.—**σοφιστής** = σοφός.—**καθίζάνω ἐπὶ τινι** = ἐπικάθημαι εἰς τι.—**μηδενὸς ἀπείρως ἔχω** = τίποτε δὲν ἀφήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω.—**ἐκ ταύτης** = διὰ ταύτης.—**μόλις** = μὲ δυσκολίαν.—**ἐπικρατῶ τι** (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ **ἐπικρατῶ τινος**) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι.—**αἱ ἁμαρτίαι τῆς φύσεως** = τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

## II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Α'. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον περιέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος, ἵνα μὴ, ὅπως οἱ λοιποὶ ἄρχοντες, μείνης ἀνουθέτητος (§§ 1 - 6).

§ 1 - 6. **Νικόκλεις**: ὁ Νικοκλῆς ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος Εὐαγόρου· πρὸς τὸν ἴδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).— **εἰωθότες**· μτχ. παρακειμένου με σημ. ἐνεστώτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.—**εἰργασμένος** = δουλευμένος.—**κτῆμα** = πολύτιμον πρᾶγμα.—**δόσις** = δῶρον.—**ποιούμενοι**· κατγρμτ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.—**καπηλεύω** = εἶμαι μεταπράτης.—**ἂν γενέσθαι** = ὅτι γένοιτ' ἂν.—**ὀρέγομαι** τινος = ἐπιθυμῶ τι.—**ὀρεγόμενος... ἀπεχόμενος**· ὑποθ. μτχ.—**ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.—**τοὺς μὲν ιδιώτας**· ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.—**τρυφᾶω - ῶ** = ζῶ βίον μαλακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.—**καθ' οὗς**· ἡ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.—**πολιτεύομαι** = διοικουμαι.—**παρρησία** = τὸ νὰ ὁμιλῇ τις με θάρρος ἐνώπιόν τινος· τοῦτο σαφηγίζεται διὰ τοῦ κατωτέρου· **καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι... ἀμαρτίας**.—**ἐπιπληξῆαι**· ἐνν. αὐτοῖς.—**ἐξεστὶ τινι ποιεῖν τι** = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.—**ἐπιτίθεμαι ταῖς ἀμαρτίαις τινος** = ψέγω, ἐπικρίνω τὰ σφάλματά τινος.—**ὑποθῆκαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.—**τύραννος** = βασιλεὺς, μονάρχης.—**ὑπάρχει μοί τι** = ἔχω τι.—**οὗς** = ἐκεῖνοι οὗς.—**διατελοῦσι**· ἐνν. ὄντες.—**οἱ συνόντες (σὺν - εἰμί)** = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτούς.—**πρὸς χάριν ὁμιλῶ τινι** = συναναστρεφόμενός τινα ὁμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (κολακευτικῶς).—**τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.—**ἀφορμαί** = τὰ μέσα.—**ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.—**ιδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπουργημα (ἀρχήν).—**ὁ ἐπεικῶς πράττων** = ὁ μῆτε πολὺ πλοῦσιος μῆτε πάλιν πολὺ πτωχός.—**δυναστεία** = δύναμις, ἐξουσία.—**ἐνθυμουμαι τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.—**διέξειμί τι** = διεξέρχομαι τι, ἐξετάζω τι.—**διεφθαρμένους... ἠναγκασμένους... συμβεβηκότα**· κτγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ὀρώσι.—**ἐξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρὸς τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.—**πάλιν... μᾶλλον ἢ** = πάλιν

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν ὀπωσοῦν ἤ. — ὀπωσοῦν = καθ' οἰονδήποτε τρόπον.— τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς· τῆς συμβαινοῦσης δηλ. εἰς τὰ ἀνάγκορα τῶν βασιλέων.— παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγμ.) = ἴδιον παντὸς ἀνδρὸς.— νομίζουσιν· ἔνν. οἱ βασιλεῖς.— ὁ ἀντί ἡ, δηλ. ἡ βασιλεία· ἐτέθη κατ' οὐδετ. γένος, διότι συμφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.— δεόμενον· ἔνν. ἐστὶ (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ βασιλεὺς, ὅπως γίνεται καὶ ἱερεὺς, διότι ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

*Β'. Ὁ νουθετῶν τοὺς ἄρχοντας ὠφελεῖ καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους ( §§ 6 - 8 ).*

§ 6 - 8. καθ' ἐκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὅλων δέ.— ἐξ ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλευεῖν.— ἐξ ὧν (μετὰ τὰ ρήμ. συμβουλευεῖν, σκοπεῖν καὶ τὰ τιαῦτα) = ὅπως.— κατὰ τρόπον = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.— ἀεὶ = ἐκάστοτε.— καθ' ὅλων = περὶ ὅλων.— ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαι τινος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.— ἐξεργάζομαί τι = ἐπεξεργάζομαί τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.— ὑπόθεσις = πρόθεσις, προαίρεσις.— εἰ... ἔσται· πλῆθ. ἐρώτησις.— συνιδεῖν· ἔνν. τοῦτο συναίρεσις.— ἐπι... ἔσται· πλῆθ. ἐρώτησις.— συνιδεῖν· ἔνν. τοῦτο συναίρεσις.— ἐπι... ἔσται· πλῆθ. ἐρώτησις.— τα καταλογάδην = τὰ πεζά.— παρέσχε... ἔλαβε = παρέχει... λαμβάνει· γνωμ. ἀφ.— δόξα = φήμη, ἔπαινος.— ἐπιχείρημα = ἡ ἐπιχείρησις.— ὀνήσειε· τοῦ ρ. ὀνίνημί τινα = ὠφελῶ τινα.— ἀρχάς· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).— ἀσφαλεστέρας... πραοτέρας· πράγματι ὁ ἄρχων εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσύχως χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

*Γ'. Ἔργον τοῦ ἀρχοντος εἶναι ἡ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὔξεισις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του ( §§ 9 - 14 ).*

§ 9 - 14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.— περιλαμβάνω τι = ὀρίζω τι.— ἂν ὁμολογήσαι = ὅτι ἂν ὁμολογήσατε.— τὰ συμπύπτοντα = τὰ συμβαίνοντα.— ῥαθυμῶ = παραμελῶ ἀπὸ ὀνηρίαν.— ἀμελῶ = παραμελῶ ἕνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν· ἀμελεῖν· κείται ἀπολύτως ἄνευ πτώσεως.— ὅπως = πῶς.— τῶν ἄλλων· γεν. συγκριτική.— γνώμη = πνεῦμα, διάνοια.— ἀσκητῆς = ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος



ἀθλητής.—αἱ πανηγύρεις· νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες (᾽Ολύμπια, ᾽Ισθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—οὐδ' ἐν μέρος· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—ῶν = τούτων δέ.—ἐνθυμοῦμαί τινος = ἔχω τι ὑπ' ὄψιν μου.—προσέχω τὸν νοῦν ὅπως = φροντίζω πῶς· τὸ ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—διαφέρω τινός τι εἶμαι = ἀνώτερός τινος κατὰ τι.—δύναμις = σημασία, σπουδαιότης.—καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς = καταλογίζω εἰς τινα δυστυχίαν, διότι.—αἴς· δοτ. ὄργαν.—οὐδέν· ἐπίρρ.—ὡς ... δυναμένης... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην = οὕτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι δύναται ἡ παιδείσις... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν.—οὓς ἂν δύνη = ἂν τινὰς δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—μήτε τῶν σοφιστῶν... ἔχειν = μήτε οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—ἀπείρως ἔχω τινός = εἶμαι ἀπείρως τινος, ἀγνοῶ τι.—τῶν μέν· δηλ. σοφιστῶν.—τῶν δέ· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ (Ἰσίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης) ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγιγνώσκων αὐτούς, καθόσον ἦσαν προγενέστεροι· ἐνῶ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα ὄχι μόνον μελετῶν τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος τοὺς συγχρόνους του.—γυμνάσιον = ἄσκησις.—ὑπατίθεμαι = παραδέχομαι, θέτω ὡς βᾶσιν.—δεῖν· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα.—καὶ τὴν πόλιν... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρῆ (ἐνν. διοικεῖν).—μάλιστα δ' ἂν... παρακληθείης = πρὸ πάντων (ἐξαιρέτως) δὲ ὁ ἴδιος ἤθελες προτρέπει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος).—ἔρρωμένως (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς ἔρρωμένος τοῦ ρ. ῥώννυμαι) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—ἀτιμάζω τι = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος πρὸς τοὺς θεοὺς, πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15 - 39).

§ 15 - 19. ἐντεῦθεν· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ὁδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον.—φιλόπολις = φιλόπατρις.—χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—ποιοῦμαι τὴν ἐπιμέλειαν τινος = καταβάλλω φροντίδα διὰ τι.—μέλει μοί τινος = φροντίζω περὶ τινος.—περὶ παντός ποιοῦμαι ἀρχεῖν = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—κεχαρισμένως τινὶ = ἀρσεπῶς, προσφιλῶς

πρὸς τινα.—αὐτοῖς· κατὰ πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλῆθους εἶναι περιληπτική.—τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· γεν. διαίρετ.—πολιτεία=πολίτευμα.—θεραπέω τινα=περιποιουμαι τινα.—δημαγωγέω-ῶ=(ὄδηγῶ) διοικῶ τὸν λαόν.—ὕβριζω=γίνομαι, (εἴμαι) αὐθάδης, ἀλαζών.—ὕβριζομαι=πάσχω ὑβριστικὴν μεταχειρίσιν.—σκοπῆς ὅπως· πρβλ. ἐν § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—πολιτεία=διοίκησις τῆς πολιτείας.—πρόσταγμα=κατὰ νόμον προσταγή.—ἐπιτήδευμα=ἔθιμον.—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.—μετατίθημί τι=καθιστῶ τι ἄκρουν (καταλύω).—τὸ σύμπαν (ἐπίρρ.)=καθόλου, ἐν γένει.—σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογούμενοι=σύμφωνοι πρὸς ἑαυτούς.—πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. ζῆτει νόμους.—ἀμφισβήτησις=ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορά.—τὰς διαλύσεις· δηλ. τῶν διαφορῶν.—ὡς οἶόν τε τάχιστος=τάχιστος ὅσον εἶναι δυνατόν (κατὰ τὸ δυνατόν).—ταῦτα· συγκεκριαλιώνει τὰ προηγούμενα.—προσεῖναι... τοῖς καλῶς κειμένοις=πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι.—τὰ καλῶς κείμενα=τὰ καλῶς ἔχοντα.—αὐτοῖς· δηλ. τοῖς πολίταις.—ἐργασία=ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ πραγματεία=ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις.—τὰς μὲν... πρὸς δὲ τὰς=ταύτας μὲν... πρὸς ταύτας δέ.—προθύμως ἔχω πρὸς τι=δεικνύω προθυμίαν πρὸς τι.—ποιουμαι τὰς κρίσεις=κρίνω τι.—ἀμφισβητῶ πρὸς τινα περί τινος=φιλονικῶ πρὸς τινα περί τινος.—πρὸς χάριν· πρβλ. § 4.—ταῦτὰ γινώσκω=ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω ὁμοίως.—οἰκῶ τὴν πόλιν=διοικῶ τὴν πόλιν.—ταῖς μὲν κατασκευαῖς (δοτ. τοῦ κατὰ τι): κατασκευαῖ ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαί, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μία πόλις καλῶς διοικουμένη.—πράξεις=εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσόδων.—ἀκριβῶς=ἐπιμελῶς, ἀσθηρῶς.—διαρκῶ (ἀμτβ.)=ἐξαρκῶ (δηλ. ἵνα μὴ ἐξαντλῶνται οἱ πόροι.)—τοῖς προειρημένοις· δηλ. ταῖς κατασκευαῖς.—τῷ κάλλει=ἐν τῷ κάλλει.—τῶν δεδαπανημένων· γεν. συγκριτική.

§ 20 - 23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ=λατρεύω τοὺς θεοὺς.—θῦμα=θυσία.—θεραπεῖα=σεβασμός, λατρεία.—ὡς· ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον.—ἐλπίς· ἐνν. ἐστί.—ἱερεῖον=τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῆλον.—καταβάλλω ἱερεῖον=κάμνω θυσίαν.—πράττω

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος.—ταῖς ἀρχαῖς (= με τὰς τιμάς αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν με τὴν αὐλήν) = με τὰς αὐλικὰς περιποιήσεις.—ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς = με τὰς πραγματικὰς δὲ τιμάς (λ.χ. προσκλήσεις εἰς συμβούλια, δῶρα διὰ καλὰς πράξεις κ.τ.λ.).—σφῶζω τι = διασφῶζω, διατηρῶ τι.—τυραννίς = ἀρχή.—κῆδομαί τινος = ἐπιμελοῦμαι τινος.—τῶν πολιτικῶν = τῶν πολιτῶν.—τοὺς ἐργαζομένους: κεῖται ἀπολύτως.—ἀναλίσκειν... ποιεῖν· ἐκ τοῦ νόμιζε.—ποιῶ τινα πλείω = αὐξάνω τινά.—τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν = οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν.—ἀσφαλῆ· κατηγμ. εἰς τὸ τὴν πόλιν.—συμβόλαια = δοσοληψία.—νόμιμος = δίκαιος.—περὶ πλείστου ποιοῦμαι τινα = τὰ μέγιστα τιμῶ τινα.—τῶν ἀφικνουμένων· γεν. διαίρ.—τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας· ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένους δωρεὰς, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1.—ἀλλά... ἀξιοῦντας· πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ δίδοναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν ἴσως ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοσομένους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οἱ ὅποιοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους.—ἐξαιρῶ τινός τι = ἀπομακρύνω τι ἀπὸ τινα.—τοὺς πολλοὺς φόβους = τοὺς παρὰ σοῦ μεγάλους φόβους.—περιδεῆς = λίαν φοβισμένος.—δεινός = φοβερός.—τῶ ... τῶ· δοτ. ὄργ.—ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων = ἐπιβάλλω ποινὰς μικρότερας τῶν σφαλμάτων (ὅχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24 - 26. ἀρχικός = ἐπιτήδειος, ἱκανὸς εἰς τὸ ἀρχειν.—χαλεπότητι = με ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν.—ἡττώμαί τινος = ἡττων εἰμί τινος.—αὐτῶν· γεν. συγκριτική.—ταῖς ἐπιστήμαις· δοτ. τροπ.—μηδέν· ἐπίρρ.—οὕτως ὁμιλῶ πρὸς τινα = οὕτω συμπεριφέρομαι πρὸς τινα.—φιλονικῶ = ἀμιλλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα.—περὶ ὧν = περὶ τούτων ἄ.—κρατήσαντι· ὑποθ. μτχ.—μέλλοι συνοίσειν = συνοίσει.—φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος.—συμφερόντως· ἀντίθετον: μετὰ βλάβης.—περιβάλλομαί τι (ἐνταῦθα) = διανοσοῦμαι τι.—κατέχω τι = ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι.—ἐξεργάζομαί τι = τελειώνω τι.—οἷς = ταῦτα, οἷς.—τῇ παρούσῃ· δηλ. ἀρχῇ.—τελέως = παντελῶς.—ἀρχω τινός = ἐξουσιάζω τινά.—ἄν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς.—οἷον χρῆ· ἐνν. εἶναι σε.—πράττων = εὖ πράττων.—ἐν τῷ παρόντι· ἐνν. εὖ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβείς· πρβλ. ἐν § 19 : ἀκριβῶς.—οἱ συνόντες· συνών. οἱ χρώμενοι=οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι.—ἐφίστημί τινά τινι=διορίζω τινά εἰς τι.—ὡς... ἔξων=μέ τὴν ἰδέαν ὅτι θά ἔχῃς.—αἰτίαν ἔχω τινός=κατηγοροῦμαι διὰ τι.—ὦν=τούτων ᾤ.—ἡγοῦ πιστοῦς· ἐνν. εἶναι.—τὰ ἀμαρτανόμενα=τὰ ἀμαρτήματα, σφάλματα.—ἐπιτιμῶ τινι=ἐπικρίνω τι.—παρρησίαν· πρβλ. § 3.—ἀμφιγνοέω - ὦ περί τινος=ἀμφιβάλλω περί τινος.—διορῶ τινά=διακρίνω τινά.—τέχνη... μετ' εὐνοίας· τροπ. διορισμοί.—πλέον ἔχω τινός=εἶμαι ὑπέρτερός τινος.—ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἷς· δοτ. ὄργαν.

§ 29 - 32. ἄν... δουλεύης... ἀλλὰ κρατῆς· ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦθ' .—δουλεύω τινί=εἶμαι δοῦλος εἰς τινά.—συνουσία=συναναστροφή.—εἰκῆ=ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.—ἐπ' ἐκείναις... χαίρειν=ἔθιξε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς.—χαίρω ἐπί τινι=εὐχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.—διατριβή=συνουσία.—ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως)=προάγωμαι, προκίπτω, προσδεύω.—φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι=καυχῶμαι διὰ τι.—διαπράττομαί τι=καπορθῶνω τι.—τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἐστι.—μέγα φρονῶ ἐπί τινι=μεγαλοφρονῶ διὰ τι· μέγα φρονῶν· ἐκ τοῦ φαίνου.—οὐδὲν μέρος=οὐδὲλως.—μέτεστί τινί τινος=μετέχει τίς τινος.—τῶν τιμῶν· γεν. διακρ.—ἀληθεστάτας· κατηγρ. εἰς τὸ ὑποκμ. τάς... γιγνομένης.—αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς=μόνοι των οἱ πολῖται (ἀπόντος σοῦ).—γνώμη=σκέψις, ἰδέα.—ἦν... χαίρειν=ἦν συμβῆ σοι χαίρειν ἐπί τῷ τῶν φαύλων.—ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.)=δεικνύω (ὅτι).—σπουδάζω περί τι=ἀσχολοῦμαι περί τι.—τὸ ἦθος=ὁ χαρακτήρ.—περί πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.)=προτιμῶ (νά).—δόξη· δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ κτητά.—κτητός=δυνάμενος ν' ἀποκτηθῆ.—χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος)=ἀντὶ χρημάτων.—ὠνητός=δυνάμενος ν' ἀγορασθῆ.—τὰ μέν· δηλ. χρήματα.—παραγίγνεται τινί τι=ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι.—τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἶόν τ' (ἐνν. ἐστί) κτήσασθαι ἀλλ' ἢ· μετὰ πρότασιν ἀποφατικὴν τὸ ἀλλ' ἢ = εἰμή.—οἱ διενεγκόντες = οἱ πρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι.—τρυφάω - ὦ ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις=ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελῶς) κατὰ τὰς ἐνδυμασίας καὶ τὰ... κοσμήματα· (πρβλ. καὶ § 1).—καρτερῶ ἐν τινι=μένω σταθερὸς εἰς τι.—ὡς χρῆ· ἐνν. καρτερεῖν.—ἐπιτήδευμα=τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17).—

ἐκείνοις· δηλ. τοῖς ὀρῶσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὀρῶντες, εἰς τὸ ὅποιον ἀντιτίθεται τὸ οἱ δὲ συνόντες).—τὴν αὐτὴν ἐκείνοις=ὁμοίαν μὲ ἐκείνους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἐλαχίστοις.—τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν=εὐρίσκω κατάλληλον στιγμήν· τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἐστι).—δυσκαταμαθήτως ἔχω=δυσκόλως μανθάνομαι, γινώσκομαι.—πλεονάζω = εἶμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὄρια.—μετριότης = συμμετρία.—ἀστεῖος=εὐγενῆς τοὺς τρόπους.—τὸ μὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός.—τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος.—σεμνός=σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος.—ιδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστειότητι καὶ τῇ σεμνότητι.—ἀκριβῶ - ὦ τι=ἐρευνῶ, ἐξετάζω τι.—ὦν· πρβλ. ἐν § 27 : ὦν ἄν.—μέτιθι· τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι = ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι.—αἱ ὁδοὶ (μυθρ.) = τὰ μέσα.—τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν...ποιήσει=τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι.—τὸ γυμνάζεσθαι=ἡ ἄσκησις.—ποιῶ τινα δύνασθαι=κάμνω τινα ἱκανόν.—χρῶμαι τοῖς πράγμασι=μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα.—τὰ συμπίπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16.—εἰκῶν· τῆς ἀρετῆς=εἰκῶν ἐμφανίζουσα τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτήρα.—εἰκῶν τοῦ σώματος=εἰκῶν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.—ὑπόμνημα = μνημεῖον.—καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου.—διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ.—καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως.—φρόντιζ' ὅπως· πρβλ. § 11 : προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας.—περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφήνω τι νὰ διαλυθῇ.—μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω.—ζηλόω - ὦ τινός τι=ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι.—ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

Ε'. Ἐξηγῶν διὰ τὴν ἔγγραφον καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικοκλέα, συνιστᾷ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη συμβούλους φρονίμους, οἱ ὅποιοι μόνοι θ' αὐξήσουν τὴν βασιλείαν του (§§ 40 - 53).

§ 40 - 44. εἶ=ὄτι (αἰτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—παρέλαθε=διέλαθε.—ὄτι τοσοῦτων ὄντων...ἐπιτηδεύοντες=ὄτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἰδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντες ἐοράκασιν,

οὶ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντές τι τούτων (δηλ. τῶν ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένων) τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος.—γάρ· βεβαιωτικώς.—τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητος.—ἄπιστον=ἀπίθανον.—τὰ νομιζόμενα=τὰ συνηθισμένα.—ἠγείσθαι· ἐνν. χρή.—χαρίεις = εὐφυής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός.—ἄθροῖσαι...καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὁποῖος ἔχει μόνον πλείστας συμβουλὰς συνέλεξε καὶ εὐμεθόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λόγον.—ὄπερ· ἐνν. πάσχουσι.—Ἡσίοδος· ὁ ἰδρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς τοῦ διδακτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π.Χ. εἰς Ἀσκρην τῆς Βοιωτίας· ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Θεογονία*, *Ἔργα καὶ Ἡμέραι* καὶ *Ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους*.—Θέογνις· ἐκ Μεγάρων ἐλεγεϊακὸς ποιητὴς (570 - 500 π.Χ.).—Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μιλήτου, γράφας καὶ αὐτὸς γνωμικὰς καὶ ἠθικὰς ἐλεγείας.—λέγοντες· δηλ. οἱ ἄνθρωποι.—συνδιατρίβω τινί (ἐνταῦθα)=ἀκούω τι.—ἄνοια=ἀνοησία.—αἰροῦνται...μᾶλλον ἢ· τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ αἰροῦνται περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· ἐπέθη ὅμως, ἵνα ἐπιτείνῃ τὴν εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν.—ὑποθῆκαι· πρβλ. § 3.—σπουδάζω ἐπὶ τινι=σβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45 - 49. τί δεῖ;=οὐ δεῖ.—διατρίβω λέγων=μακρηγορῶ.—χαίρω τινί· πρβλ. § 15.—χαίροντας...ἔχοντας...δοκοῦντας(=νομίζοντας)· κτηγμ. μετχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—τὰ δέοντα=τὰ ἀναγκαῖα.—τοῖς τοιοῦτοις· ἀντικμ. εἰς τὸ ἀρέσειεν.—οἱ εὖ φρονούντες=οἱ πεπαδευμένοι.—ἀπλοῦς=χρηστός.—λοιδοροῦντας· ἐνν. ἄλλους· λοιδοροῦμαι (παθητ.)=κακολογοῦμαι.—ἐρημία=ἐλλειψίς βοηθείας.—καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6.—τοῖς εἰρημένοις· δοτ. συντικ. εἰς τὸ τῶν ἐχόντων· δ' οὖν = βεβαίως.—κεχαρισμένον (τοῦ ρ. χαρίζομαι)=εὐάρεστον.—ὄτι· αἰτιολ.—καταχρῶμαί τινι πρὸς τι=κάμνω μεγάλην χρῆσιν τινος εἰς τι.—ταῖς ἰδέαις ταύταις· ἰδέας ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύθους.—μυθολογῶ τι=μὲ τρόπον μυθώδη διηγοῦμαι τι.—καθίστημι εἰς τι=φέρω, παρουσιάζω τι εἰς τι.—ἀκουστούς· ἐνν. τοὺς ἀγῶνας.—ἀφεκτέον τινός=δεῖ ἀπέχεσθαι τινος.—οἷς· ἢ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50 - 53. διέρχομαί τι=διεξέρχομαι, διηγοῦμαι τι.—ἡγούμενος σέ... τοῖς ἄλλοις=ἡγούμενος σέ, τὸν...ὄντα τύραννον δεῖν

μη τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις.—ταῖς ἡδοναῖς κρίνω τι=κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ παρέχει.—ἐπὶ τῶν χρησίμων=ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέχουν.—ἄλλως τε=πλὴν τούτου.—οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι.—ἀμφισβητοῦσι· βλ. Εὐαγόραν § 8.—ἐριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκρ. ὑπαινίσσεται τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἐριστικῆς καλουμένης), οἱ ὅποιοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτὴν.—ἐξ ἐκάστου τούτων· δηλ. τῶν ἐριστικῶν, πολιτικῶν.—ὅτι δεῖ... δυνάμενον=ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλευέσθαι (= αἰρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἐξ ἐκάστου τούτων.—(χρῆ) τοίνυν· δηλ. ἀφοῦ πάντες οὕτως ὁμολογοῦσι.—ἀφέμενον· ὑπκμ. τὸν καλῶς πεπαιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλευέσθαι.—τῶν ἀμφισβητουμένων· δηλ. ἐκεῖνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὁμοσούν οἱ φιλόσοφοι.—τὸ συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν.—αὐτῶν· δηλ. τῶν φιλοσόφων.—λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος=ἐλέγγω, δοκιμάζω τινά.—ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.—καθ' ὅλων· πρβλ. §§ 6 καὶ 47.—ὁ μηδὲν γιγνώσκων τῶν δεόντων· συνώνυμον: ὁ μηδὲν ὦν χρήσιμος. —χρήσιμος = ἰκανός, ὠφέλιμος, ὁ γνωρίζων τί ὠφελεῖ.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τινα = πολὺ ἐκτιμῶ τινα.—τυραννικὸν = ἀρμόζον εἰς τύραννον, βασιλέα.—πλείστα = πλείστην ὠφέλειαν.

ξ'. Ἐπίλογος. Ἐγὼ ὅπως ἡδυνάμην σὲ συνεβούλευσα· νὰ θέλῃς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα νὰ σοῦ κάμνουν, τῶν ὁποίων ἡ χρησιμὴ θὰ καθιστᾷ αὐτὰ περισσότερον πολέτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος=εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μου τούτου).—πολὺ πλείονος· γεν. τοῦ τιμήματος.—ἀλλὰ τοιαύτας· ἐνν. ἄγειν σοι δωρεάς.—αἷς· ἀντικείμε. εἰς τὸ χρῆν.

### III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Α'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πανηγυρικοῦ λόγον ἐξύμνησιν οὐδεὶς ὁμοῦ σύγχρονον ἄνδρα ἐξύμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων των. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόραν, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§§ 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα...λείποντ'· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ ὄρων.—τὰ ἐπιφερόμενα (= τὰ νομιζόμενα) = τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον).—ἄμιλλα = ἀγών.—λείποντ'...ὑπερβολὴν = ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν)· αἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας προσφέρεις εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ σὲ ὑπερτερήσῃ.—εἶ τις... τοῖς τετελευτηκόσι = εἰ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται.—ἀποδέχεσθαι... χαίρειν... ἔχειν· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἡγησάμεν.—πολὺ δ' ἄν... χάριν ἔχειν = ὅτι... ἔχοι ἄν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἶ τις δυνηθείη.—τοῖς ἄλλοις ἅπασι = δι' ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τὰς προσφερομένας τιμὰς).—ἐπιτήδευμα = πρᾶξις, ἔργον.—κίνδυνος = πόλεμος, μάχη.—διέρχομαί τι = διεξέρχομαι, διηγούμαι, ἐξιστοῶ τι.—ἐκείνω· ποιητ. αἴτιον.—βουλομένους...αἴρουμένους...σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν.—ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν = ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον.—σπουδάζω περὶ τινος = ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—ἢ τοῦ βίου = ἢ περὶ τοῦ βίου (= ζωῆς).—ὅπως καταλείψουσι = διὰ νὰ... (τὸ ὅπως μετὰ μέλλ. ὀριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπὸν).—τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.—ἐξεργάζομαί τι = κατορθώνω τι.—εἰμί περὶ τι = ἀσχολοῦμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὄντες = οἱ μουσικοί.—οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες = οἱ ἄλλοι ἀθληταί.—ἐντιμος = γνωστός, ἐπίσημος.—κατέστησαν· γνωμικὸς ἀόρ.—ὁ λόγος δηλ. ὁ ρητορικός.

§ 5-7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστὰς).—οἱ ἐφ' αὐτῶν = οἱ καθ' αὐτοὺς = οἱ σύγχρονοὶ των.—κοσμεῖν· ἐνν. λόγῳ.—ἐν εἰδόσι = ἐνώπιον γνωριζόντων.—φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρὸς τι =



μέ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρὸς τι.—εὐλογοῦμαι=ἐπαινοῦμαι.—εὐλογῆσονται (=εὐλογηθήσονται)=θα ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων=περισσότερον ἀπὸ αὐτούς).—παρέχω τινὰ ἀμείνω=ἀναδεικνύω τινὰ ἀνώτερον.—οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι· ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ υἱοὶ τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἥρωες, Θησεύς, Ἀργοναῦται κ.λ.π.—ὑμνοῦμαι=ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).—τραγωδοῦμαι=ἐπαινοῦμαι εἰς τραγωδίας (δράματα).—ἀξιωθησόμενον· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ (ὅταν) προειδῆ.—ἀρετὴ=προτέρημα.—πρόσεστί τινί τι=ὑπάρχει εἰς τινὰ τι.—ὄτι μέγιστον...ἐστί· ἐκ τοῦ τοῦτο.—δυσκόλως πέφυκα=φύσει εἴμαι δύστροπος.—εὐλογουμένων· ἐνν. ἐκείνων.—τούς νοῦν ἔχοντας· κατ' αἰτιατ. ἀντὶ δοτ., ὑποκμ. τοῦ δουλευτέον=δεῖ δουλεύειν.—καὶ λέγειν· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ἄλλως τ' ἐπειδὴ καί=καὶ μάλιστα ἐπειδὴ.—τούς ἐπανορθοῦντας· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.

§ 8 - 11. λόγος=πεζὸς λόγος.—σημεῖον δὲ μέγιστον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—γάρ· διασαφητικός.—φιλοσοφία· κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλευθέριον παιδείαν· οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοσόμενοι.—πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινί=πολύ συγχωρῶ τινά.—δέδοται τινί τι=εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινὰ τι.—κόσμοι=τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα.—πλησιάζω τινί=συναναστρέφομαι πρὸς τινά· πλησιάζοντας=ὅτι πλησιάζουσι.—δηλῶσαι· ἐκ τοῦ οἶόν τ' (ἐστί).—τὰ τεταγμένα ὀνόματα=αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμένοι.—ξένα=ἄλλης διαλέκτου.—καιναὶ = νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι.—μεταφορά· ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοια παρίστανται εἰκονικῶς.—τοῖς εἶδεσι· ἐνν. τῶν κόσμων.—οἱ περὶ τοὺς λόγους=οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.—οὐδὲν ἔξεστι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω πολλοὶ δέδονται.—ἀποτόμως=ἀπολύτως, αὐστηρῶς.—τοῖς πολιτικοῖς· πρβλ. § 9 : τοῖς τεταγμένοις.—ἐνθύμημα=συλλογισμός, διάνοημα.—οὐδενὸς τούτων· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀληθές, διότι καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.—ἡ λέξις=τὸ λεκτικόν.—ἐκεῖθεν=ἀπὸ τὰ κατωτέρω. —διάνοια=νόημα.—δόξα=ὑπόληψις.—ἦς·

(ἀντὶ ἦν)· καθ' ἕλξιν.— πλεονεκτῶ = εἶμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω.— ἀποπειρῶμαί τιος = δοκιμάζω τι.— εὐλογοεῖν· ἐπεξήγησις τοῦ τοῦ.— ἐν ταῖς ὤδαϊς καὶ τοῖς μέτροις = τοῖς μέτροις τῶν ὠδῶν = με ἐμμέτρους ὠδὰς· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

*B'.* Ὁ Εὐαγόρας δὲν ἐπιῆρξε κατώτερος τῶν μεγάλων προγόνων του (§§ 12 - 20).

§ 12 - 18. φύσις = γενεά, καταγωγή· τῆς φύσεως· σαφηνίζεται διὰ τοῦ καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος.— τῶν ἄλλων ἔνεκα· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.— οὐδὲν = κατ' οὐδέν.— ἐκείνων· δηλ. τῶν προγόνων.— τοὺς ἀπὸ Διός· ὑποκμ. εἰς τὸ εἶναι.— ἡμίθεος· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ ἐκ θνητοῦ καὶ θεᾶς.— τούτων δ' αὐτῶν· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμιθέων.— οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ = πάντες.— ὑπερβάλλω (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, γίνομαι ὑπέρμετρος, λίαν ἐξέχω.— οἱ καθ' αὐτούς· πρβλ. § 5 : οἱ ἐφ' αὐτῶν.— τοῦτο μὲν = ἀφ' ἑνὸς μὲν λείπει ἢ ἀπόδοσις αὐτοῦ : τοῦτο δέ.— γάρ· αἰτιολ.— Αἰακός· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτῆς καὶ κλειδοῦχος τοῦ Ἄδου.— αὐχμὸς = ἀνομβρία.— ἐν τοῖς Ἑλλησι = ἐν τῇ Ἑλλάδι.— ὑπερέβαλε (ἀπολύτως)· πρβλ. § 13 : ὑπερβάλλοντας.— ἰκετεύοντες αὐτὸν = δεησόμενοι αὐτοῦ.— εὐρίσχομαί τι = ἐπιτυγχάνω τι.— ὦν = τούτων ᾶ.— ἱερόν· τὸ Αἰάκειον καλούμενον.— οὔπερ· ἐπίρρ. τοπικόν.— μετὰ καλλίστης ὦν δόξης διατελῶ = περνῶ τὴν ζωὴν μου ἀπολαύων ἀρίστης ὑπολήψεως.— μεταλλάττω τὸν βίον = ἀποθνήσκω.— Πλούτων (-ωνος)· θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἄδου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς.— Κόρη· κατ' ἐξοχὴν Κόρη ὀνομάζεται ἢ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασσα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.— παρεδρεύω τινὶ = κάθημαι πλησίον τινός.— μεγίστας τιμάς· ἐδίκαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ Ἄδου.— Λαομέδων (-οντος)· βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράκλησίν του ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνησε θαλάσσιον τέρας, τὸ ὅποσον ἐβλάπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἥρωα, οὗτος ἔληθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσε τὴν Τροίαν καὶ λαβὼν τὴν κόρην του Ἡσιόνην ἐνύμφευσε μὲ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.— ἀριστείων· ἀριστεῖα εἶναι ἢ Ἡσιόνη.— Κενταύρους· οἱ Κένταυροι ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

θαί είναι μυθικά ἄγρια φυλαί κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῆ μεταξὺ αὐτῶν φοβερός πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων. — **ἄλλους κινδύνους**· εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ.τ.λ.—**κίνδυνος**=ἐπικίνδυνος ἐπιχειρήσις.—**συνοικῶ τι**=συμφερούμαι τινα.—**μόνου τούτου**· πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ τὸ ἐν τοῖς γάμοις.—**ὕμναιος**· ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἔψαλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ.—**ἐκατέρου**· γεν. τῆς καταγωγῆς.—**ἔλεγχος**=ἀπόδειξις.—**ἀρετὴ**=ἀνδρεία.—**τόπους**· ὁ Τελαμών εἶχε τὴν Σαλαμίνα, ὁ δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν.—**τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρῶας.—**ἐκατέρων**· δηλ. τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρῶων.—**διαφέρω τινός**=ὑπερβάλλω τινά.—**κατοικίζω πόλιν**=ἰδρύω πόλιν.—**τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικολέα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς.

§ 19 - 20. **τὰ Εὐαγόρα... ὑπάρξαντα**=ὅσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε.— **οἱ γεγονότες**=οἱ καταγόμενοι.— **χρόνῳ ὕστερον**=μετὰ τινα χρόνον.—**ἀνήρ**· τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν.— **πιστεύομαι ὑπὸ τινος**=ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός.— **δυναστεία**=σπουδαῖον ἀξίωμα.— **τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας.— **κακός**=ἀχάριστος.— **δεινός**=ἐπιτήδειος.— **πλεονεκτῶ**=ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὠφελοῦμαι.—**ἐξέβαλε**· δηλ. τῆς βασιλείας.— **κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς**=διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου.— **ἐξεβαρβάρωσε**· κατόπισε τόσους πολλοὺς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἐλληνικότητά της.

Γ'. Ὁ Εὐαγόρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§§ 21 - 29).

§ 21 - 29. **γίγνεται** (ἱστορ. ἐνσπ.)=ἐγεννήθη.—**φήμη**=προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή, προφητικὴ λέξις, τὴν ὁποίαν ἀκουσίως προφέρει τις.—**μαντεία**=χρησμός, ἀπόκρισις ἱερέων.—**μειζόνως... γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον**=ὅτι ἐγεννήθη μετὰ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὁ ἄνθρωπος.—**ἀπιστῶν μετχ. αἰτιολ.**—**τοσούτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ)=τόσον ἀπέχω τοῦ νά...—**τὰ ὑπάρχοντα**=τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ.—**τὰ ὁμολογούμενα**=

τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα.— τῶν ἀγαθῶν· γεν. διαιρετ. ἐκ τοῦ ἄπερ (= ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα).— πρεπῶδης=ἀρμόζων.— τοῖς τηλικούτοις· δηλ. τοῖς παισὶ.— κρατιστεύω τινός= ὑπερβῶλλω τινά.— ταῦτα· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προλεχθέντα.— μέσως= μετρίως.— εἰς ὑπερβολὴν= εἰς μέγιστον βαθμόν.— ὁπότε ὀρῶεν... ὁπότε... ἀποβλέπειαν· ἢ εὐκτ. φανερώνει ἐπανάληψιν.— οἱ τότε βασιλεῖς· ἔθεσε πληθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα.— ἐν ἰδιώτου μέρει διάγω· ἐνν. τὸν βίον=ζῶ ὡς ἀπλοῦς πολίτης.— τρόποι=χαρακτήρ.— πιστεύειν· ἐνν. αὐτῷ.— ἔξαμαρτάνω περὶ τινα = προσβῶλλω τινά.— παραλλάττει ἡ δόξα=διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορος ἢ κρίσις (τινός περὶ τινος).— ψεύδομαί τινος = ἀπατώμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι.— ὅπως... λήψεται· ἐξαρθᾶται ἐκ τοῦ ἔσχε... πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: ὅπως καταλείψουσι.— καλῶς=ἐντίμως.— δι' ἀσεβείας· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλευόντος.— ὀσίως=εὐσεβῶς.— εἰς τῶν δυναστευόντων· ὁ ἐκ Τύρου Ἀβδημόν.— ἐκποδῶν ποιοῦμαι τινα=βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά.— Σόλοι (οἱ)· πόλις τῆς Κιλικίας ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ ὀλίγοι δὲ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὁποίους κατώκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν, γεγονός τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ἡ λέξις σολοικισμός, φανερώουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν σφάλματα.— γνώμη=φρόνημα.— ταπεινοτέρας· ἐνν. ἢ πρότερον (ὡς β' ὅρος συγκρίσεως).— πλάνος = ἡ περιπλάνησις.— φυγαδικός = ὁ ἀρμόζων εἰς ἐξόριστον, ὁ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἐξόριστον.— ὑπερορῶ τινα=καταφρονῶ τινα.— ἀφορμὴν=τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἰσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον)· ἀφορμὴ=ἀρχή.— χρῆ· ἐνν. λαβεῖν.— ἀμύνεσθαι καὶ... ὑπάρχειν· ἐπεξήγησις.— προτέρους· ἐτέθη κατὰ πλεονασμόν, διότι τὸ ὑπάρχω=πρῶτος κάμνω ἀδικίαν.— τυραννῶ= βασιλεύω.— παρακαλῶ τινα=προτρέπω τινά.— ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες· ἐνν. λέγουσι.— φύσις καὶ δόξα=χαρακτήρ καὶ ὑπόληψις.— τοσοῦτοι = τόσον ὀλίγοι.— τὰ δεινὰ = οἱ κίνδυνοι.— ἐμμένω τοῖς ὠμολογημένοις=μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα.— ὥσπερ... οὕτω = διέκειτο τὴν γνώμην, ὥσπερ... εἰ εἶχε... ἢ προΐδει.— διάκειμαι τὴν γνώμην=εἶμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρόνημα.— τὸ συμβησόμενον=ἡ ἐκβασίς τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δ'. Ὁ Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον· τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

ὄφ' ἄς συνθήκας κατορθώθη, κατατιᾶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὁμοίων του· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§§ 30 - 50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.— καταβαλὼν... καταστήσας· αἰ μτχ. κατ' ὀνομαστικὴν καθ' ἑλξιν ἐκ τοῦ ἠγήσατο.—τὸ σῶμα=ἡ ζωή.—περιορῶ=περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εὐθύς ὡς εἶχε=ἀμέσως ὅπου ἦτο ( μετὰ τοὺς ἄνδρας ποὺ εἶχε ).—ταύτης τῆς νυκτός=τὴν ἰδίαν νύκτα ( κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον ).—διαιρῶ πυλίδα=σπάζω μικρὰν πύλην.—ταύτη· δηλ. τῇ πυλίδι.—διάγω τινα=διαβιβάζω τινα.—προσβάλλω πρὸς τι = ὀρμῶ κατὰ τινος.—καιρὸς=περίστασις.—τῶν ἄλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί=διατί.—λέγοντα· κατγρμ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τι δεῖ λέγοντα διατρίβειν;=οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω=χρονοτριβῶ.—ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—τοῦ μὲν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαι τι=ἀνακτῶ τι.—τύραννος=βασιλεύς.—καταλείπω τὸν λόγον=διακόπτω τὸν λόγον.—ῥάδιον... εἶναι· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι.—τὰ ἐχόμενα=τὰ ἐπόμενα.—δηλώσειν (ἀμτβ.)=δηλον ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐπέθη τὸ ἄρθρον, διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἕκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἢ περίστασις, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι οὗτος ὁ λόγος ὠρισμένος.—ἀρκῶ τινι=ἐπαρκῶ εἰς τι.—ἦν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν=ἐὰν δὲν ἐξετάζωμεν θέτοντες ὡς βᾶσιν ( μετὰ βᾶσιν ) τούτους ( τοὺς εὐδοκιματάτους ).—ἐξετῶμεν· μέλλ. β' τοῦ ἐξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μὲν... προκρίνειε; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἂν προκρίνειε τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου;—οὕτω... ὅστις=οὕτως ὥστε.—ῥάθυμος=ἀδιάφορος, ὀκνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλλω τινί τι=διηγοῦμαι τι εἰς τινα.—παρ' αὐτῶν=ἐξ ἰδίων των, μετὰ τὴν φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, ὅστις=μεμυθολόγηκεν περὶ τινος, ὅστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους=δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποιήνται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποιητῶν.—ποιοῦμαι ὑπὸ τινος=παριστάνομαι ὑπὸ τινος.—τέχνη=

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἰδρυτής τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.λ.π.—ἀλλὰ μὴν· πρβλ. ἐν § 36: καὶ μὴν.—οἱ ἐπὶ τὰδε γεγενημένοι=οἱ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ὑπάρξαντες.—Κῦρον.. τὴν ἀρχὴν=Κῦρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μήδων (=ἀπὸ τοὺς Μήδους).—καὶ πλεῖστοι μάλιστα· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.—ὁ δέ· δηλ. Εὐαγόρας.—ψυχὴ=θάρρος.—σῶμα=σωματικὴ δύναμις.—διαπράττομαι τι=κατορθῶνω τι.—τοῖς ἔργοις· ἄντικμ. εἰς τὸ ἐπεχείρησεν.—ἀπέκτεινεν· ὁμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους· κατ' ἄλλους ὅμως δὲν ἐρόνευσεν, ἀλλ' εἶχε πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.—καὶ τούτου· δηλ. τοῦ Κῦρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ὑποστέλλομαι=ἀπὸ φόβου συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι κακοκαιρίαν μαζεύουν τὰ πανιά.—εἰπεῖν· ὑποκμ. ἐμέ.—παρρησία χρῶμαι=ὁμιλῶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ κρύπτω τι.—κάλλιον=ἐνδοξότερον.—λαβῶν· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρεθήσεται.—ἐκείνου· β' ὅρος τῆς συγκρίσεως.—ἐκείως=κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.—ἐκ παντός τρόπου=κατὰ πάντα τρόπον.—οὐκ... προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκῶς· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ φρανήσομαι.—οὕτω· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 40 - 46. ἐπὶ μικροῖς=εἰς μικρὰ (ἔργα).—τοιούτων· δηλ. μικρῶν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.—τυραννίς=βασιλεία.—περιμάχητος=περιζήτητος.—τὸ κάλλιστον... κάλλιστα· πρβλ. ἐν § 39: κάλλιον.—λόγων εὐρετής=λογογράφος (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητὴν).—ῥήτωρ=ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύων.—ὑπερβαλλόμενος· τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. ὑπερβάλλων· πρβλ. ἐν § 13: τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας.—γνώμη=νοῦς, σκέψις.—αὐτοσχεδιάζω = ἄνευ προπαρασκευῆς λέγω, ἢ πράττω τι.—φρόνησις=φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: γνώμη.—τῶν μὲν ἄλλων· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.—αὐτῆς δὲ ταύτης· δηλ. τῆς ψυχῆς· ψυχὴ ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβ. ἀνωτέρω: καλῶς τὴν...φρόνησιν παρασκευάσειε.—ἔπειτα· εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ πρῶτον μὲν § 41.—τὰ ὄντα· πρβλ. ἐν § 21: τὰ ὑπάρχοντα.—ῥαθυμία=ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπαυσις.—εὐπραγία=προκοπὴ εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχὴς ἐνέργεια.—ὥστε μῆτε... φθάνειν· ἐνν. αὐτόν=ὥστε μῆτε ἐπρολάβανον αὐτόν.—ἐπιεικῆς=

κόσμιος, ἐνάρετος.—ἐξ ὧν ἐτέρων=ἐκ τούτων ἃ παρ' ἐτέρων.—τὰ προσπίπτοντα=τὰ γινόμενα.—οὐδὲ περὶ ἓν=περὶ οὐδὲν.—πεπλανημένως ἔχω περὶ τι=ἀπατώμαι ὡς πρὸς τι.—Εὐαγόραν· ἀντικμ. εἰς τὸ ζηλοῦν.—τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.—τοὺς ἄλλους=τοὺς ἀρχομένους.—τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας)=διότι ἐβασίλευοντο ὑπ' ἐκείνου· τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικὴν.—σφόδρα=ἰσχυρῶς.—πολλά...ἅπαντα. αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι.—οἱ χρώμενοι=οἱ φίλοι.—ἤττωμαι τινος=ἤττων εἰμί τινος=ὑποχωρῶ εἰς τινα.—σεμνός=σοβαρός, σεβαστός.—συναγωγή τοῦ προσώπου=κατήφεια, σκυθρωπότης.—κατασκευὴ τοῦ βίου=ἡ διεύθεσις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.—ὁμολογία=συμφωνία.—τὰ διὰ τύχην γινόμενα (ἀγαθὰ)· εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ. τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετή.—ἡγοῦμαι τῶν ἡδονῶν=ἐξουσιάζω τὰς ἡδονάς.—βραστώνη=ἀναψυχή, ἀνάπαυσις ἀπὸ τοῦ κόπου.—ὄλως=ἐν συντόμῳ.—ῶν=τούτων ἅ.—πολιτεία=πολίτευμα.—δημοτικὸς=ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν.—πολιτικὸς=ἰκανὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).—τυραννικὸς=βασιλικός.—τῷ...διαφέρειν=διότι ἐξεῖχε καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. θεραπεία, διοικήσει, εὐβουλία).

§ 47 - 50. ἔμποριον=ἀγορά, τόπος ὅπου οἱ ἔμποροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα· ἐμπορίῳ χρῶμαι=ἔχω ἀγοράν.—κατασκευαί=δημόσιαι οἰκοδομαί.—ἀπολείπομαι τινος=εἶμαι κατώτερός τινος.—ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῇ.—τῶν...καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούς.—μείζω λέγω τῶν προσόντων τινὶ (=εἶμαι υπερβολικὸς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τινι ὑπαρχόντων προτερημάτων)=παραμεγαλῶνω τὰ προτερήματά τινος.—ἐφίκοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ· ἐφικνοῦμαι τινος τῷ λόγῳ=ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ λόγου.—δς=διότι οὗτος.—φύσις=μεγαλοφυΐα.—ὁ τόπος ὄλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον=ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου.—ἀπροσοίστως=ἀγρίως.—ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω=δὲν δύναται κανεὶς νὰ μὲ πλησιάσῃ· ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω: πραότητα καὶ μετριότητα.—χαλεπῶς εἶχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγόρου ἐξεπολίτισεν καὶ ἐξηγυγένισε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμίνας, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὁποίων ἐξεπολιτίσθη καὶ ὅλη ἡ νῆσος, ἃν καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.—**μεταπίπτω**=μεταβάλλομαι.—**οἵτινες αὐτῶν**=  
 τίνες αὐτῶν.—**κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα**=πράγματα (ἐπιπλα,  
 σκευή) καὶ συνήθειαι.—**οἱ περὶ τὴν μουσικὴν**=οἱ μουσικοί.—**εἰω-**  
**θότες ἦσαν**=εἰώθησαν.—**οὐδεὶς ὅστις οὐ**=πᾶς τις· πρβλ. ἐν §  
 13: **οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ**.

*Ε'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσείλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα πολλοὺς καὶ ἰδίως τὸν Κόνωνα (§§ 51 - 57).*

§ 51 - 56.—**μέγιστον δὲ τεκμήριον**· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—  
**τρόπος καὶ ὁσιότης**=χαρακτήρ καὶ δικαιοσύνη.—**κουφότερος**=ὀ-  
 λιγώτερον πιεστικός.—**νόμιμος**=ὁ σεβόμενος τοὺς νόμους.—**ἔργον**=  
 δύσκολον.—**δυστυχήσας**· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἦττα τῶν Ἀθηναίων εἰς  
 Αἰγὸς ποταμοὺς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κόνων περισώσας ὀκτὼ  
 πλοῖα κατέφυγε μὲ αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.—**σῶμα**=ζωή.—**ἐκεί-**  
**νω...αὐτόν**· καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρονται  
 (τὸν Εὐαγόραν).—**πάσχω ἀγαθὸν**=ἀπολαύω καλόν, εὐεργετοῦμαι.—  
**οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες**=μόλις ἐπλησίασαν ἀλλήλους, μόλις  
 συνανεστράφησαν.—**περὶ πλείονος ποιοῦμαι τινα ἢ**=περισσότερον  
 ἐκτιμῶ τινα παρά.—**ὁμονοοῦντες**· ἀναφέρεται εἰς τὸ διετέλεσαν.—**με-**  
**γάλη μεταβολῇ κεχηρμένην**· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διό-  
 τι, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος  
 εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα  
 τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη της.—**ἐπεποίητο**· ἐνν. **οἱ Ἀθη-**  
**ναῖοι**, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω **τῆς ἡμετέρας πολέως**.—**ταχύν**· κατηγορημ.  
 εἰς τὸ τὸν καιρόν.—**ἐπεχείρησαν**· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιλάου.—  
**ἐκείνοι**· δηλ. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.—**τῶν στρατηγῶν**· δηλ. τοῦ  
 Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέρνους.—**νομίζοντες**· αἰτιαλ. μτχ.—**πεζὸν**  
**στρατόπεδον καθίσταμαι**=συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρα-  
 τοῦ.—**τούτω**· δοτ. ὄργαν.—**τὴν ἡπειρον**· ὀνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης  
 τὴν ὑπο-τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν χώραν.—**μόνον**· ἐπιρρ. ἀντὶ **μό-**  
**νην**.—**ταῦτα**=εἰς ταῦτα.—**ναυτικοῦ συλλεγέντος**· ὁ Κόνων διορι-  
 σθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμο-  
 νίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ  
 Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρὰ τὴν Κνί-  
 δον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη-



σεν αὐτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.— **πάλιν ἀνέλαβε**· πλεονασμός.— **τοῦτο τε... παρασκευάσαντος**· ὁ Εὐαγόρας ὄχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβόηθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου.— **ὑπὲρ ὧν**=διὰ τὰ ὁποῖα (κατορθώματα, εὐεργεσίας).— **οὐπερ**· εἰς τὸν Κεραμεικὸν, παρὰ τὴν βασιλείων στοὰν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός.— **σφῶν αὐτῶν**=ἀλλήλων.

ζ'. Ὁ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά του ἀνυψῶν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἀνδρας (§§ 57- 65).

§ 57 - 65. **βασιλεύς**· βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων (401 - 361 π.Χ.).— **ἔδειξεν**· ἀόρ. τοῦ ποιητ. ρ. **δεῖδω**=φοβοῦμαι.— **Κόνωνος**· πρβλ. Πανηγ. § 154: Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι).— **οὕτως ἔχω πρὸς τινα** = οὕτω διατεῖθαι πρὸς τινα.— **λαθεῖν**· κεῖται ἀπολύτως (=νὰ κρυφθῆ).— **σπουδάσας... νομίσας**· ἐκ τοῦ φαίνεται.— **μέγιστον δὲ τεκμήριον**· πρβλ. § 52.— **τοῦ μὲν**· δηλ. Κύρου.— **διὰ τὸ μὴ φροντίζειν**=διὰ τὴν ὀλιγωρίαν.— **μικροῦ δεῖν**=σχεδόν.— **ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς**=χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσῃ, ἀπροόπτως ἐπέστη· **ἐφίσταμαι ἐπὶ τι**=πλησιάζω εἰς τι.— **βασιλεῖον**=ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα.— **πρὸς δὲ τοῦτον**· δηλ. τὸν Εὐαγόραν.— **ἐκ πολλοῦ**· δηλ. χρόνου.— **μεταξὺ πάσων εὖ**· τὸ ἐπίρρ. μεταξὺ προτάσσεται τῆς χρον. μετ. πρὸς δὴλωσιν τοῦ συγχρόνου (μεταξὺ... ἐπεχείρησε=συγχρόνως, ἐνῶ εὐηργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...).— **φραῦλος**=μηδαμινός, ἀσήμαντος.— **αὐτῶ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένας.— **κατὰ μικρὸν**=ὀλίγον κατ' ὀλίγον, σιγά-σιγά.— **φύσις**=μεγαλοφυΐα.— **πολὺ περὶ μειζόνων**=περὶ πολὺ μειζόνων· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62).— **ὄρμάω - ῶ** (κεῖται ἀπολύτως)=δεικνύω ζῆλον, σπουδὴν.— **ταῖς δυνάμεσι**· δοτ. τοῦ κατὰ τι.— **ἀπολελειμμένος**· πρβλ. ἐν § 48: **λίαν ἀπολειφθῶ**.— **ἢ τοῖς ἄλλοις**=ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις.— **Πνυταγόραν**· οὗτος, ὅτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυμαχίαν τινὰ ἐνίκηθη καὶ ἐπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινα χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμίνα.— **μικροῦ ἐδέησε...**

**κατασχεῖν**=ὀλίγον ἔλειψε γὰ...—**Κύπρον**: τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσε.—**πολλούς**: ὑποκμ. εἰς τὸ **μεμνησθαι**.—**τελευτῶν**. χρον. μ.τ.χ. ἰσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (=τελευταῖον, τέλος).—**ἐμπίπλημί τινά τινος**=γεμίζω τινὰ ἀπὸ κάτι, κάμνω τινὰ γὰ βαρεθῆ κάτι.—**γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος**=συλλαμβάνω τινὰ ζωντανόν.—**ἐποιήσαντο**: δηλ. οἱ Πέρσαι διὰ τοῦ Ὁρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.—**λύω νόμον**=καταργῶ τὴν συνήθειαν.—**κινῶ τι**: πρβλ. § 7. Ὁ Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν ὄρον γὰ βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, γὰ δίδῃ ὠρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ «ὕπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι».—**ἀφείλετο**: δηλ. ὁ βασιλεὺς.—**ἔτη δέκα**: 385 - 376 π.Χ.—**τῶν αὐτῶν**: δηλ. πόλεων ἢ χωρίων.—**τὴν...πόλιν, ἣν ταύτην**: μὲ ἔμφρασιν ἐπιτάσσεται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία, ὅταν προτάσσεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορικὴ.—**γάρ**: διασαφητικόν.—**καίτοι** (ἀντὶ τοῦ **τοι**)=πράγματι, τῷ ὄντι.—**ἀρετὴ**=εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη.—**φρανεῖται... ὑπερβαλόμενος**=θα παρουσιασθῆ ὅτι ὑπερέβαλε.—**τὸν τῶν ἡρώων**: ἐνν. πόλεμον.—**οἱ μὲν γάρ**: δηλ. ἥρωες.—**αὐτῶν**: ἀναφέρεται εἰς τὸ **μείζω**.

*Z'. Συγκρινόμενος μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παρουσιάζεται ἐπιάνωτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔζησεν εὐτυχῆ καὶ μετὰ θάνατον μνήμημν ἀθάνατον κατέλιπε (§§ 66 - 72).*

§ 66 - 69. **τῶν τότε**: δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀκμασάντων.—**ὄς** (πρβλ. § 40)=διότι οὗτος.—**πολιτεία**=διοίκησις, τῆς πόλεως.—**ἄμεικτος**=ἀκοινωνήτος, ἄξενος (πρβλ. ἐν § 47: **οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχομένον** καὶ ἐν § 49: **ἀπροσοίστως εἶχον**).—**παντάπασι**=παντελῶς.—**χρησιμώτερον... τῶν ἄλλων**: νοσῶνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἄρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ ὅποιοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων.—**τῆς Ἀσίας κύριος**: τοῦτο ἐγένε διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 π.Χ.).—**οἱ δ' Ἕλληνες αὐτονομίας ἔτυχον**: πρβλ. ἐν § 56: **οἱ δ' Ἕλληνες ἠλευθερώθησαν**.—**ἐπέδωσαν** (κεῖται ἀπολύτως)=προώδευσαν.—**τὴν ἀρχὴν δώσοντας**: δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν: τοῦτο δὲ ἐγένε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κνίδον καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Κόνωνος.—**Εὐαγόρα**: ποιητ. αἴτιον.—**πότερον**: ἐνταῦθα δὲ ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς.—**καθ' ὅ,τι αὐτῶν**=εἰς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν

§ 70 - 72. οἱ προγεγεννημένοι = οἱ πρόγονοι. — ἀξιοῦμαι τινας = κρίνομαι ἄξιός τινας. — δωρεὰ = τὸ χάρισμα· ταύτης τῆς δωρεᾶς· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.λ.π. — σημεῖον = ἀπόδειξις. — ἐνθάδε = ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς. — θεοφιλῆς = θεάρεστος. — ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἰσοκρ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδίου τὸν Ἡρακλέα. — θαυμαστός = ἄξιος θαυμασμοῦ. — μακαριστός = ὁ νομιζόμενος εὐδαίμων. — τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (τὸ τί εἶναι ἀντικμ.) = ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψε; Ποῖα εὐτυχία τοῦ ἔλειψεν; — ὅς· (πρβλ. § 66) = διότι οὗτος. — ἐκείνω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν. — τῷ σώματι = τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἐνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ). — γνώμη· πρβλ. § 41. — ἄμοιρος = ἀμέτοχος. — τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν. — μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν. — τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν ὃ... εἶναι. — εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας = εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας. — διαμαρτάνω τινός = ἀποτυγχάνω τινός. — καὶ τοῦτ'· μὲ ἔμφασιν ἐπανελήφθη ἢ ἀντωνυμία. — συμπίπτει τινί τι = συμβαίνει εἰς τινά τι. — ιδιωτικός = ὁ ἀρμόζων εἰς ιδιώτας (ἀπλοῦς πολίτας). — τὸν μὲν· δηλ. Νικοκλέα. — ἄνακτες ἐκαλοῦντο οἱ υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ἄνασσαι δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες (πριγκίπισσες καὶ πριγκίπισσαι). — τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν Ὅμηρον, ὁ ὅποιος (Ἰλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ Ἐκτορος ὅτι ἦτο θεὸς μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὁμοιάζε μὲ υἱὸν θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ. — περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν = περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

*Η'. Ἐπίλογος. Ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεροντικὴν του ἡλικίαν δὲν ἠδονήθη γὰ ἐξουμνήση τὸν Εὐαγόραν ὅπως ἔπρεπε· λέγει ὅτι σκοπιμωτέρα εἶναι ἢ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ εἰκὼν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδρονόμενοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, ὅπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γίνῃ ἀντάξιός αὐτῶν ( §§ 73 - 81 ).*

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μὲν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἐγὼ δ', ὡ Νικόκλεις· ὁ δὲ δεύτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἀλλά. — τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἢ ἀναφερομένων. — ὑστερίζω τῆς ἑμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου. — φι-

λόπονος = ἐπιμελής.— ὅσον... δύναμιν = ὅσον ἐγὼ ἐγκωμιάζω ἠδυνάμην.— τὰς τῶν πράξεων· ἐνν. εἰκόνας.— οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι = οἱ τεχνικῶς συντεθειμένοι λόγοι.— ταύτας· δηλ. τὰς εἰκόνας.— οὕτως... ὡς = τόσον ... ὅσον.— φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινι = καυχῶμαι διὰ τι.— γνῶμη· πρβλ. §§ 27, 41 καὶ 61.— τύποι = εἰκόνες καὶ ἀνδριάντες.— ἐξενεχθῆναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι μένουσιν ὅπου τοὺς στήσουν.— διατριβαί = συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.— ἀγαπῶμαι = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι.— εὐδοκιμῶ = ἔχω ὑπόληψιν.— πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.— ὅτι = διότι.— πεπλασμένος = ὁ κατωμένος μὲ πηλόν.— γεγραμμένος = ζωγραφημένος.— ὁμοιῶ - ῶ τί τινι = ἐξομοιώνω, κάμνω ὅμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἕν ἄλλο.— αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνοῦσαι = αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γιγνόμεναι : « Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἑρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς ὅμως, ὁ ὅποιος θέλει νὰ γίνῃ χρηστὸς ἄνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὐκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματα, τὰ ὅποια γίνονται φανερὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα ».— χρηστοῖς· κατηγερμ. εἰς τὸ βουλομένοις.— γράφω· ἀντὶ συγγράφω.— τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου· ἐννοεῖ τὸν Πνυταγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.— παράκλησις = προτροπὴ (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὐαγόρου).— θεωρεῖν· δηλ. ὡς εἰκόνα.— συνδιατρίβω τινὶ = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι.— φιλοσοφία = παιδεία.— ἑτέρους = οὐκ οἰκείους, ἀλλοτρίους.— ζηλῶ τινα = μιμῶμαι τινα.— καὶ λέγειν καὶ πράττειν· ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτη.— δυνήσει· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ μόνου τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγιγνώσκειν· ἐνν. σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγιγνώσκειν ἐνταῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος.— ὅτι· αἰτιολ.— διακελεύομαι τινὶ περὶ τινος = δίδω συμβουλὰς εἰς τινὰ διὰ κάτι τι.— καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἤσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησίλαος, Διονύσιος).— εἶμι ἐν τινι = ἔχω τι.— ἐπιθυμεῖν· ἐκ τοῦ ποιήσεις.— διατριβῆ = ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδῆ.— ἀφρεμένους· ἐνν. τούτων.— εἰδῶς· ἐναντιωμ. μτχ.— καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ... ταῦτα λέγει ὁ Ἰσοκράτης, διὰ νὰ μὴ φανοῦν αἱ συμβουλαὶ τοῦ ἀσπληραίου.—ἀπολείπομαι=μένω ὀπίσω.—ἐξ ὧν=δι' ὧν.—παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι=παρακινῶ τινὰ νὰ...—ἐπιμελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει.—ὡς ἅπασιν... αἰτιολ. πρότασις.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι=θεωρῶ τι ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ἐκτιμῶ τι πολὺ.—ἀγαπᾶν· ἔνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις).—ἀγαπῶ=ἀρκοῦμαι.—οἱ παρόντες=οἱ σύγχρονοι.—γίγνομαι ἐκ τίνος=κατάγομαι ἀπὸ τινος.—τὸ παλαιὸν... τὸ ὑπογυιότατον· ἐπίρρ.—τὸ ὑπογυιότατον=ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ ὀλίγου.—οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντες=οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σὲ ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασιλεῖς.—ἔστιν ἐπὶ σοὶ=εἰς τὸ χέρι σου εἶναι.—προσῆκει· ἔνν. γενέσθαι.



## Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<b>Α'. Λυσίου Λόγοι</b> .....	Σελ.	7 - 54
1. Εισαγωγή .....	»	7 - 8
2. Κείμενον .....	»	9 - 34
1) Περί του Σηκού άπολογία .....	»	11 - 20
2) Ὑπέρ του Ἀδυνάτου .....	»	21 - 27
3) Κατά τῶν Σιτοπωλῶν .....	»	28 - 33
3. Ἑρμηνευτικάί σημειώσεις .....	»	35 - 53
1) Ἐπί τῆς περι του Σηκού άπολογίας .....	»	37 - 44
2) Ἐπί του ὑπέρ του Ἀδυνάτου .....	»	45 - 49
3) Ἐπί του κατά Σιτοπωλῶν .....	»	50 - 53
 <b>Β'. Ἴσοκράτους Λόγοι</b> .....	 »	 55 - 145
1. Εισαγωγή .....	»	59 - 65
2. Κείμενον .....	»	67 - 110
I. Πρὸς Δημόνικον .....	»	69 - 79
II. Πρὸς Νικοκλέα .....	»	80 - 91
III. Εὐαγόρας .....	»	92 - 110
3. Ἑρμηνευτικάί σημειώσεις .....	»	111 - 145
I. Ἐπί του πρὸς Δημόνικον .....	»	113 - 122
II. Ἐπί του πρὸς Νικοκλέα .....	»	123 - 131
III. Ἐπί του Εὐαγόρου .....	»	132 - 145

ΕΞΩ ΦΥΛΛΟΝ ΗΡΟΥΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσημον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 408).



ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΘ'/ΙΒ', 1972 (V) ΑΝΤΙΤ. 173.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2205/31-3-1972

Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία : Κ.ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ - Α.ΜΑΛΙΚΟΥΤΗΣ Ο.Ε.





